

Merhabalar efendim,

Âlemler nura gark oldu

Efendim doğduğu gece

Asırlar önce O'nun doğduğu gece anlam kazandı aslında kâinat. Mana cûş u hurûşa geldi. Bütün mevcûdât secde etti aziz Ruhâniyetine elest bezminde olduğu gibi...

Şirkin, küfrün, cehâletin... beli kırıldı mübarek nefesiyle. Dumura uğradı gönül gözlerini kör edenler, idraklerini perdeleyenler, yetimi itip-kakan, fakiri hor gören, mazluma zulmeden kan içiciler.

Ve

Aşk, mahabbet, akıl, izan ve intizam hâkim oldu enfüste ve âfakta...

Ne kadar da,

Kitâb'ının ve bedii sözlerinin tesiri, o günkü gibi ser taç olsa da duru gönüllerde,

Hasen ü Hüseyin'le yaşadı enin teessürü ümmet Kerbelâ'da.

Muharrem...

Telaffuzu bile mü'mini alır götürür, gark eder hüzne, kedere, derde.

Girizgâhın verdiği sevinç ve hüznün aslında yüce Yaradan'ın insan için değişmez bir takdirdir.

Efendimiz *aleyhisselâm*'ın dünyayı teşrifi münasebetiyle manaya talip olan, bir mürşid-i kâmile "lâ"sız teslim olan, nefisini arındıran, içindeki şirk putlarını kırabilen kurtuluşa ermiştir, sevinmek hakkıdır.

Kıymetli üstatların Rızây-ı Bârî kokan gül endamlı kalemle-ri, Mevlânâ'nın ney inleyişindeki kastını bir nebze de olsa sunmaya çalıştı siz değerli okurlarımıza...

Nice Hakk âşıkları; bir sestem, nefesten, harften, nesneden, küçük bir işareten olmuşsa vâsıl ilallâh,

Bizimki de bir umut, kendi kandilimizi yakamasak da...

Sonraki sayıda buluşmak ümidiyle,

Cenâb-ı Hakk'a emanet olunuz.

vesselâm...

İçindekiler

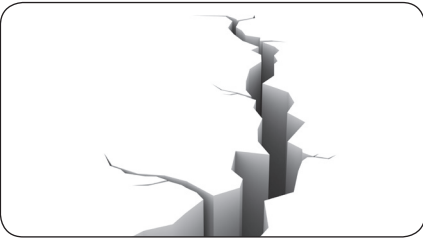
Zikrullâh'ın Feyz ve Bereketleri
Abdullah Demircioğlu / 3

Ahlâk ve Âdâb
Prof. Dr. Süleyman ULUDAĞ / 6

Gerçek Yûnus Emre
H. İbrahim DURGUTLUOĞLU / 13

Zelzeleye Çare Bulundu (mu)?
Zülcenâheyn / 27

Hoşgörünün Sınırları
Prof. Dr. Ali AKYÜZ / 8

Sûfilerden Esintiler... / 11

Tasavvufî Şiirler
Tuğfan DOĞAN / 12

Lale (Lala) Camii
Abdülkâdir ATEŞ / 16

Ey Rabbim! Sanki Ben İbrahim'im
Zülcenâheyn / 18

Ankâzâde Köstendili Halil Efendi'nin
Tûti İhsan Efendi'ye Mektubu (28) / 20

Galata Mevlevihânesi
Mustafa ÖZDAMAR / 23

Kalbin Mâhiyeti
Abdülkâdir GEYLÂNÎ (k.s) / 24

Muharrem Orucu ve Aşûre Günü
Şaban Keseci / 26

Mevlid-i Nebî
Dr. Yunus AKYÜREK / 28

Devlet Adamı Kriterleri
Prof. Dr. Hüseyin ALGÜL / 30

On Dört Asır Evvel
Mehmet Akif ERSOY / 34

Dünyevileşmek Yahut Sekülerleşmek
Prof. Dr. Mustafa KARA / 35

Mesneviden
Mürşid-Mürid-İlahî Aşk / 37

Hikmet Damlaları
Derleyen: Mürsel SIRADAĞ / 38

Ana, Biz Dilenci Değiliz; Senin Oğullarımız!
Hazırlayan: Edibali KARABIYIK / 39

Anadolu Selçuklu Dönemi, Müslim-Gayr-i Müslim İlişkileri
Prof. Dr. Mehmet ŞEKER / 40

Kıssadan Hisseler
Derleyen: Oktay YETİŞKİN / 42

Temizleme Yolları
Ö. Nasûhi BİLMEN / 44

Kitap Tanıtımı / 48

Yayın Türü: Yaygın Süreli • zuhurdergisi@hotmail.com / www.zuhurdergisi.com • **Değirmen Yayınları Adına Sahibi:** Hamdi SARIYILDIZ • **Yazı İşleri Müdürü:** Dr. Yunus AKYÜREK • **Grafik Tasarım:** Furkan Selçuk ERTARGİN • **İstanbul İrtibat Bürosu:** Fevzipaşa Cd. 233/2 Fatih – İstanbul - Tel: 0533 474 70 26 • **Temsilcilikler:** Bursa-05377875848 / Eskişehir-05365865067 / Antalya-05364922417 / Kayseri-05444600030 Yurt Dışı-0032488808541 • **Baskı:** Erkam Matbaası

Zikrullâh'ın feyz ve bereketleri

Avrupa İlahiyat Fakültesi Rektörü, Abdullah DEMİRCİOĞLU

Yaratıkların en üstünü, Rabbü'l-Âlemî'nin medh u senâsına lâıyk insan şüpheşiz ki âhir zaman Peygamberi Hz. Muhammed Mustafâ'dır.

وما رسلناك الا رحمة للعالمين

"Biz, seni âlemlere rahmet olarak gönderdik." (Enbiyâ, 21/107)

O'nun indallâh ne büyük bir makamı ihraz ettiğini ve Makâm-ı Mahmûd'un tek sahibi olduğunu âyet ortaya koyuyor. O'nun yüce şahsiyetine sadece bunlar değil daha başka âyet ve hadisler de şahadet etmektedir.

Kendisinin iki defa kalbi, ilâhî emir gereği yıkanmış, temizlenmiş ve nur ile doldurulmuştur. Göğsünün yarılma olayı da ayrıcalığı olan bir lütuftur, Allah'ın bir ikramıdır. Bunun gibi, özel koruma altında bulundurulması, ağaçların kendisine selâm vermesi, çocukluğunda O'nu bulutların gölgelemesi... anlayan için ne muazzam bir olay ve O'nun, Allah katında ne kadar ulvî bir yeri olduğunu ortaya koymaktadır.

Burada Mî'râc olayındaki mucizevî hâdiseler, Burak, Kudüsü Şerîf'e gidiş, orada bütün peygamberlere, Cebrail de dâhil olmak üzere imam oluş, yedi kat göklere çıkışı, oradaki olan hâdisât, Cenâb-ı Al-

lah ile konuşması, O'na (قاب قوسين أو ادنى) Necm, 53/8-9) yakın olması, cennet-cehennemden kendisine gösterilmesi ve bunların akabinde tekrar dönüşü o Peygamberin kadr u kıymetini göstermektedir.

Böyle olmasına rağmen asla kulluktan geri kalmamış, **emrolunduğu şekilde dosdoğru olmuş** (Hüd, 11/112), ayaklarına kara sular ininceye kadar da namaz kılmıştır. Günlük tevbesini, zikir u tesbihâtını asla ihmal etmemiştir. Hz. Âişe annemizin ifade bu yurdukları gibi,

“Her zaman Cenâb-ı Allah'ı zikreder olmuştur.” (Buhârî, Hayz/7, Ezan/19; Müslim, Hayz/30; Tirmizî, Tahâre/11; İbn Mâce, Tahâre/11; İbn Hanbel, VI, 70, 103-178; Sünen-i Ebu Dâvûd Terceme ve Şerhi, 1/40)

Kendisine ikram olunan nimetlere şükür ve hamd etmiştir. Bu hususta sahâbileri teşvik etmiş, kul olarak dünyanın imtihan, âhiretin de mükâfat ve mücâzat yeri olduğunu apaçık ortaya koymuştur.

Cenâb-ı Allah, **O'nun geçmiş-gelecek günâhlarını affetmiş olduğu halde** (Fetih, 48/1-2) ve **O'nun yüksek ahlâk üzere** (Kalem, 68/4) olduğunu bildirmiş olduğu halde kulluğuna kulluk, ibadetine ibadet, namazlarına namaz katarak O'nun rızasını aramıştır. Bu hususta O'nun mübarek ağızlarından bir dua, bir âcizlik ve teslimiyet ifadesi olarak dökülen:

لا احصى ثناء عليك انت كما اثنيت عليك

“Ben, Seni övmeye kâdir değilim, Sen kendini övdüğün gibisin.” (Müslim, Salât/222; Ebû Dâvûd, Salât/148) buyurmuş ve her hususta örnek olduğu gibi bunda da ümmetine örnek olup yol göstermiştir.

Şurası muhakkaktır ki, yollarını şaşırmış insanlara zaman zaman gönderilmiş Hakk elçilerinin işleri o kadar da kolay değildi. İçlerinde dövülenler, öldürülenler, kendileriyle alay edilenler, yerlerinden yurtlarından edilenler, kendilerinden akla hayale gelmeyecek şekilde istek ve arzuda bulunulanlar olmuştur. Çünkü böyle oluş bir nevi onların kaderleriydi.

“Belânın en şiddetlileri onlara gelmiştir. Sonra da derece derece başkalarına geliyordu.” (Tirmizî, Zühd/57; İbn Mâce, Fiten/23)

Bunları çoğaltmak mümkündür. O halde her mü'mine düşen, dünyasını ihmal etmemek olduğu gibi âhiretini de dünyada iken kazanmaktır. **Nasibini dünyadan unutmayacaksınız.** (Kasas, 28/77)

İşte bu durum biraz daha ince, sâliklerin, müridlerin kısacası İslâm'ın da içinde olan sûfi meşreb yoldur.

Cenâb-ı Allah kimseye takat getiremeyeceği yükü yüklememiştir. Peygamber için bile, **“Kur'ân'ı biz sana zahmet, meşakkat çekesin diye indirmedik!”** (Tâhâ, 20/1) buyrulmuştur. Böyle iken, ibadet eden zevcine Hz. Âişe kıyamayarak,

“Niçin kendini bu kadar zorluyorsun?” deyince:

“افلا ان اكون عبدا شكورا / Ben, Rabbimin şükredici kulu olmayayım mı?” (Buhârî, Teheccüd/6; Müslim, Kitâbü Sıfat'l-Müsâfirine ve Kasrihim/18) diyerek cevap vermiştir.

Hâlbuki O'nun konumu apaçık ortada idi. Resûldü, günâhları affedilmişti, cennet ayakları altına serilmişti. Fakat O, ibadetten dolayı ayakları patlamış, dizlerine kara kara sular inmiş bir vaziyette idi.

O halde bir onlara bir de bizlere bakalım, ne haldeyiz görelim. Onları örnek alalım ve yolumuza devam edelim. Çünkü hilkatimizden gaye budur. Hiçbir kimsenin O'nun koyduğu esaslara itiraz etme salahiyeti ve yetkisi de yoktur. Cenâb-ı Allah; **“Cinleri ve insanları ancak kendisine ibadet etsinler diye”** (Zâriyât, 51/56) yaratmıştır.

Burada şunu tekrar tekrar hatırlatmakta fayda vardır ki, hem müslüman dinî ve amelî akidelerini mutlaka öğrenmelidir. Bunun için yetkili bir din âliminden veya ilmihal, akâid veya fıkıh kitaplarından istifade etmelidir. Böylece seyr u sülûk yolu kendisine daha da uygun ve kolay hale gelecek, zikir ve tesbihâtının mânâ ve ehemmiyetini kavrayacaktır. Bu hususta daha iyi şuurlanacaktır.

Dünya işleri ve âhiret amelî ölçülü bir şekilde yürü-

tülürken, bağılısı bulunduğu kapıya ayrı bir itina göstermelidir. Öğreticisinden aldığı emaneti, ona verdiği sözü gerektiği gibi yerine getirmelidir. Bilmelidir ki o söz, meşâyihden meşâyih, oradan Resûlü Kibriyâ'ya kadar uzanır.

“يد الله فوق أيديهم / *Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir.*” (Fetih, 48/10)

Bu yolda meşakkat var, çile vardır. Bunlara katlanmak ve asla sızlanmamak da esastır. Çünkü belâlar, musibetler derece derece, kademe kademe gelir. Geçmiş ve yakın tarih bunların örnekleriyle doludur. Kıyâmete kadar da bu böyle devam edecektir. Tarihe baktığımız zaman gerçek sûfilerin, zikir erbâbının dine çok iyi hizmetler ettiklerini görürüz.

“Bir lokma, *bir hurka*” anlayışı sûfiliğin prensipleri içine sığmaz. Bu söz, öte âlem için daha fazla hazırlıklı olun, anlamındadır. Yoksa aile efradını ihtiyaç içinde bırak, çalışma, başkalarına muhtaç olarak el aç, dilen anlamında değildir. Bunlar dinin de emirlerine muhalif olan durumlardır.

Âhret yurdu ebedidir. Sâlik, bu âlemde yüksek makamlara güvenle, azimle, sabır ve tevekkülle çalışan bahtiyar kimsedir. İhlâslı, itikadî düzgün, ameli uygundur. Gösterişten, sahtekârlıktan uzaktır.

Özellikle burada şunu da önemle hatırlatmak icap eder ki, maalesef bu mübarek yol kirletilmiş bozulmuş ve sahtekârlar türemiştir. Korsan meşâyihler mevcuttur. Bu sebeple, gerçek bir mürşid-i kâmil bulmak, onun taht-ı terbiyesine “gassal elindeki meyyit gibi” teslim olmak ve seyr-i sülûkünü ikmal etmek akıllıca bir iştir.

الكيس من دان نفسه وعمل لما بعد الموت

“Akıllı olan, nefsinin hesaba çekip ölümden sonrası için iyi amel yapandır.” (Tirmizî, Kıyâmet/26; İbn Mâce, Zühd, 31)

Bu yolla nefsinin tezkiye ve tebrîe etmek, verilen evrâd ve ezkâra devam etmektir. Zâhir ilminin nasıl öğreticileri, üstatları, âlimleri varsa, bâtın ilminin de yetiştiricileri vardır. Bu noktada mutlaka bir mürşide bağılı olmanın şart olmadığını söylemek doğru de-

ğildir. Asr-ı Saâdet'ten itibaren birçok sûfiler, mürşidler, sâliklerine yol gösterip hocalık etmişler, nefsin tezkiyesi hususunda tavsiyelerde bulunmuşlardır. Nefsin makamları, evrâdiyeler, zikir ve tesbihlerin hepsi tasavvufî istilâhlardan sayılmıştır.

Bir de, “Allah ile kul arasına kimse giremez” sözü vardır. Kanaatimce bu da yanlış anlaşılmalı ve başkalarına da yanlış anlatılmıştır.

Şöyle ki; her şeyde bir vesile, yani sebep ve çare vardır. Boyumuzdan yüksek bir ağaçtan meyveyi alıp yememiz zordur. Bazen de mümkün değildir. Bize o meyveyi uzanıp yediren bir merdiven, vesileden başka bir şey değildir.

Duada vesileye sarılır, Allah katında iyi şahsiyetlerle dua ederiz. Resûlullâh'ı vesile kılarız ki dualarımız kabul olunsun. Bunun dine muhalif bir yönü yoktur. Şirk de addolunamaz. Kur'ân'da ve Sünnet'te bunun delilleri vardır.

Geçmiş milletler, azılı düşmanlarla savaşmak durumunda kalıp sıkıştıklarında:

“Âhir zamanda göndereceğin peygamber hüremetine bize yardım et!” (Bakara, 2/89; Kurtubî, II, 27; el-Vâhidî, Esbâbü'n-Nüzûl, s.31) diye dua edip, muzaffer olanlardan tutun da, iyi amellerini öne çıkarıp vesile kılan, dua eden, yalvaran nebevî haberlere kadar her şey vardır.

İşte bundan dolayı, bu anlamda en büyük mürşid Resûlullâh'tır. İnsanlığın hidayetine vesile ve sebep olmuştur.

Kaldı ki Cenâb-ı Allah bile,

“وابتغوا اليه الوسيلة / *O'na gidecek vesileler arayınız.*” (Mâide, 5/35)

Yine inananlara emrederek,

“كونوا مع الصادقين / *Sâdiklarla (doğrularla) beraber olunuz.*” (Tevbe, 9/119) buyurmuştur.

Gerçi Taraf-ı İlâhîden kendilerine ikram olunarak, nefsin mertebelerini geçenler olmuştur. Bu da ortadadır, inkâr olunamaz. Ama böyle nasibdârların adetlerinin az olduğu görülür.

Ahlâk ve Âdâb

Prof. Dr. Süleyman ULUDAĞ

Âdâb, edep kelimesinin çoğulu olup, her çeşit hatadan sakınmaya ilişkin bilgidir. (Tarifat) Yani, her çeşit hatayı bilmek ve bundan sakınmaktır.

Her hata, kusur ve kabahat değildir. Onun için kusur, kabahat, suç, günah ve haram niteliğinde olmayan hatalar edep/âdâb kavramının kapsamına girer. Âdâbın kapsamı ahlâkı içerir ama ondan daha geniştir. Her ahlâk edeptir ama her edep ahlâk değildir. Kapsamı daha geniş olduğundan genellikle ahlâk, âdâb çerçevesinde sunulmuştur.

İslâm'da, her çeşit sosyal ilişkiler, bir kurala bağlanmış ve bunlara da "âdâb" denilmiştir. Yemek yeme âdâbı, evlilik âdâbı, sohbet âdâbı, yolculuk âdâbı, öğretmenlik âdâbı, öğrencilik âdâbı vs. gibi. Me-

sela, sefere çıkmadan önce helalleşmek, vedalaşmak, iyi arkadaş seçmek, besmele ve dua ile yola çıkmak, erken yola çıkmak, günün serin saatlerinde yolculuk yapmak, kafilden uzaklaşmamak, binek hayvanlara iyi bakmak ve benzeri hususlar, seferin âdâbındandır. Bu tür âdâb, evrensel olmayabilir, değişebilir, bunlara uyulmaması günah ve ahlâksızlık sayılmayabilir.

Edep adı verilen kurallar, insanların işlerini kolaylaştırmak ve toplum düzenini sağlamak için konulmuştur. Toplum değiştikçe bunların bir bölümü tamamen veya kısmen değişebilir. Hayvanlarla yolculuk yapıldığı bir dönemde tespit edilen âdâb, motorlu araçlarla yolculuk yapıldığı bir dönemde, baş-

ka türlü olabilir. Âdâb-ı muâşeret, edep ve erkân denilen bu tür kurallar, temel ahlâk ilkelerinin tamamlayıcı ve bütünleyici unsurları olarak da kabul edilebilir.

Muâşeret, âdâb ve nezaket kuralları, toplumdan topluma değiştiği gibi, aynı toplumda, zamana göre de değişebilir. Mesela, bir zamanda edebe aykırı sayılan erkeklerin başı açık gezmeleri, başka bir zamanda ve mekânda edebe aykırı sayılmayabilir. Âdâb, çeşitli kültürlerle ve medeniyetlere göre de değişir.

Âdâb ve terbiye, çoğu zaman ahlâkla özdeşleştirilmiş, edepsizlik ve terbiyesizlik, ahlâksızlık şeklinde anlaşılmalıdır. Aslında, âdâb ahlâkla iç içedir ama ondan farklı bir şeydir. Din, temel ahlâk ilkelerine bağlı kalmayı farz, bunlara aykırı davranmayı haram sayarken, âdâba uymayı tavsiye etmekle yetinir ve bunun da belli bir şekli üzerinde ısrar etmez. Âdâb, tamamıyla örf ve âdetler çerçevesinde oluşur ve toplumun kabulüne bağlıdır. Ama gelenekçilik zaman zaman âdâbı, ilahî emirler ve hükümler şeklinde algılamıştır.

İslâm toplumlarında, tarih boyunca çeşitli ahlâk rüzgârları esmiştir. İlk müslümanlarda dinî, hukukî ve ahlâkî hükümler bir ve aynı şeylerdi. Hiç bir ayırım yapmadan, Kur'an ve sahih hadisleri uygulamak, Hz. Peygamberi örnek almak, onların temel hedefi idi. Bununla beraber, örfün belirlediği iyi davranışlara sahip olmak, kötülerinden kaçınmak da, önem verdikleri bir şeydi. Zaten bunu, onlardan Kur'an istiyordu. Daha sonraki dönemlerde bazı müslümanlar zühdün, bazıları tasavvufun, bazıları da felsefenin, hikmetin cazibesine kapıldılar. Diğer bazıları da geleneksel ahlâkî titizlikle ve harfiyen sürdürdüler. Bu arada çeşitli kültürlerin ve kadim medeniyetlerin etkisiyle, belli temel ahlâk ilkelerini öne çıkaran ahlâk anlayışları da görüldü.

Sûfi Ebu Muhammed Cerirî (ö. H.321) şöyle diyor:

"İlk nesil Müslümanlar arasındaki ilişkilerde, dini hükümler esas alınmıştır. Sonra, din inceldi ve riayet edilmez oldu. Sonra, bu tür ilişkilerde vefa esas alındı. Nihayet, vefakârlık da ortadan kalktı. Bu se-

fer, ilişkilerde mürüvvet/adamlık esas alındı. Adamlık da ortadan kalkınca, hayâ/utanma esas alındı. Sonra hayâ kalmadı. Bu defa insanlar arası ilişkilere, talep ve korku (menfaat temin etmek ümidi, zarara uğrama endişesi) egemen oldu" (Kuşeyri, Risale 455)

Cerirî, İslâm'ın ilk üç asrında, ahlâk alanında görülen değişimleri böyle özetlemiştir. Bu tespit eksik olabilir ama temelde doğrudur. Ahlâk alanında, bu ve benzeri değişiklikler görülmüştür. Fütüvvet ehli, ahiler, melâmet ehli, kalenderler, çeşitli tarikatlara mensup mutasavvıflar, fakihler, muhaddisler, hukemâlar farklı ahlâkî eğilimlere ve ahlâk felsefelerine sahip olmuşlardır. Bunların ahlâk anlayışları da zamanla farklı şekiller göstermiştir.

İslâm ülkelerinin, Batı'nın etki alanına girmeleri, yeni bir takım ahlâk şekillerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Görev ahlâkî deontoloji (Kant), evrimci etik (H. Spencer), pragmatizm (R. Barton), özgür etik (J.P. Sartre), yararcılık, utilitarian (E. G. Moor, R. Rashdall), erekli etik, teleolojik etik, püriten etik, seküler/laik ahlâk immoralizm vs. gibi.

Bu tür ahlâk felsefeleriyle ilgili akımlar neticesinde; iyi Müslüman, kâmil mü'min ve inançlı adam gibi ahlâkî tiplerin yerini laik adam, liberal adam, sosyal demokrat, medenî-uygar insan, aydın kişi gibi tipler almıştır.

Batıdan gelen etkilerle üretilen bu tür ahlâk anlayışları kalıcı değil, geçicidir. Bir çeşit moda ahlâktır. Kısa ömürlüdür. Ayrıca, dinî ahlâka ters olduktan başka, çağlar boyu oluşmuş geleneksel ahlâka da aykırı düştüğünden, toplumun tabanında ve alt katmanlarında tutunamamıştır. Milli bünyeye ve kimliğe de zıttır. Bununla beraber toplumun bazı kesimlerinde, özellikle, kendini toplumun üst tabakası olarak görenler arasında kabul gördüğünden, halk-aydınlar, yönetilenler-yönetenler şeklinde bir ayrılığa hatta zıtlığa sebep olmaktadır. Sosyal bunalımın temelinde yatan etmenlerden biri, ahlâk konusundaki bu zıtlıktır.

Bu gün, İslâm toplumlarında görülen bunalımın temelinde yatan sebeplerin başında, ahlâk alanında görülen perişanlık gelir.

Hoşgörünün Sınırları

Prof. Dr. Ali AKYÜZ

“Onlar sizi sevmedikleri halde siz onları seversiniz. Siz, bütün kitaplara inanırsınız.” (Âl-i İmran, 3/119)

İletişim araçlarının gelişmesiyle sınırları genişleyen dünya aynı zamanda ilginç bir paradoksla özel alanları daraltmaktadır. Çevreyle münasebetlerin artması sebebiyle ortaya çıkan farklılıklar kendini hissettirmektedir. Bu farklar karşısında oluşan tavırlar, bir etki-tepki biçiminde taraflara yansımaktadır.

Farklı olmanın ortaya çıkaracağı olumsuz etki ve gerginlikleri asgariye indirebilmek ve farklılıkların daha iyi ve mükemmele ulaşmak için insan zihninde açacağı yeni ufuklar için bir vesile olduğunu düşünmek, kâinatı kuşatan bir sevgiyle ve gönülle onlara yaklaşabilmekle ancak mümkündür. İşte o zaman, farklılıkları yok edilmesi gereken bir bölünme ve parçalanmanın ayak sesleri gibi değil de, farklı karakter ve kabiliyette olan kişilerin hayatı algılama ve yaşama biçimleri olarak görürüz.

Zaten her yönüyle kendine özgü, tamamen birbirinden farklı olduğumuz gerçeği bir fitrat kanunudur. Bu bilinçle bakıldığında farklılıklar değil, tam aksine tek tip ve aynılıklarımız yadırganabilir. Zira her varlık, özünde tek ve yektir. **O; hiç kimseye benzemeyen, eşi ve benzeri olmayan yüce Yaratıcı'nın harika yaratması ve eseridir. O, ilahî bir nefha ve soluktur.**

İnsanoğlunun tanıyıp bilmediği şeylere karşı nefreti ve vahşeti, terbiye edilmesi ve medenileştirilmesi gereken bedevî yönüdür. Peygamberler de zaten, onların mevcut bu bedevî/ilkel yönlerini me-

denileştirilmek için gelmişlerdir. İslâm ve onun Peygamberi bunun için, birçok somut söz ve davranışla insanlığa örnek olmuş ve pek çok güzel miras bırakmıştır. Kim bilir, belki de **“Ümmetin farklılığı ve farkları kavrayıştaki ufku ve derinliği genişlemeye vesile ve gelişmeye elverişli bir rahmettir”** anlayışı, böyle bir ufkun kazanılması ve İslâm'ı yorumlamadaki fikri esnekliğin, ilmiye sınıfı tarafından dillendirilmiş bir ifadesidir. **Farklılıklar potansiyel suç kaynağı değil, potansiyel güç kaynağıdır.** Uzlaşma ve zıtlaşma/kutuplaşma kültürel bir nüanstır. Kültür ondan çokça beslenir. Çünkü farkların beslediği düşünce dünyasından ve tecessüsten fikirler doğar ve gelişim başlar. Statükonun, aynılığın ve tek tipçiliğin monotonluğundan da olsa tembellik, durağanlık, şüphe, korku ve zulüm doğar.

Ne renklerinden, ne inançlarından, ne giyim kuşamlarından, ne de kendi hür iradeleriyle benimsediği kişisel tercihleri ve başka sebeplerden dolayı insanlara müdahale edilemez ve hiçbir sebeple zulüm reva görülemez. İnsan olmanın getirdiği temel haklar müdahale kabul etmez ve dokunulmazdır.

Hz. Peygamber'in devr-i saadetinde, adalete dayalı hukuk zemininde herkesin kendini istediği gibi tanımladığı bir sosyal sözleşme ve herkesin güven duyduğu bir toplumsal yapı oluşturulmuştur. Fikri örgüsünü Kur'ân'ın belirlediği bir sosyal oluşum herkes gibi Peygamberi de sorumlu tutmaktaydı. Kimsenin zorla değiştirilmesine müsaade etmeyen bir sosyo-politik ve sosyo-kültürel doku teşekkül ettirilmişti. Dokunulmazlıkların olmadığı bir mesuliyetle herkesin uymak zorunda olduğu bir doku...

Gönderiliş hikmeti, insanlığa merhamet olan bir Peygamberin, engin müsamahasına verilecek pek çok örnek vardır. Ancak onu yine en güzel tavsif eden ve tanımlayan yüce Yaratıcı'nın şu ezeli ve ebedi beyanıdır: **"Bu Kitâb'a inanmazlarsa ve bu yüzden helak olurlarsa, arkalarından üzüntüyle neredeyse kendini harap edeceksin."** (Kehf, 18/6), **"Resûlüm! Onlar iman etmiyorlar diye neredeyse kendine kıyacaksınız!"** (Şu'arâ, 26/3) Hz. Peygamber yaşadığı dönemler itibariyle yahudi, hıristiyan ve diğer inanç mensuplarıyla sosyal münasebetler nokta-i nazarında insanlığa pek çok erdem öğretmiştir.

Dünyada farklı dinlerin ve mensuplarının hiçbir asimilasyon gayesi/politikası gütmenden ahenk ve uyumla bir arada yaşadığına dair tarihi örnekler aranırsa, İslâm'ın ve Müslümanların hâkimiyetinin olduğu bölgelerden başka bir yer bulunamayacaktır. Bu anlamda İslâm'ın farklı düşünce ve inançlara hiçbir tehdit ve tehlike gerekçesi üretmeden asimilasyon niyeti asla gözetmeden, sonuna kadar **"diğer/başkası"** tanımı yapması, ona farklılıkların çoğaldığı dünyada ciddi bir şans tanımaktadır. Diğer din mensuplarının hâkimiyetinde olan yerlerden ne yazık ki, engizisyon ve soykırım sesleri gelecektir. İnanmazsanız üstünde gezdiğiniz toprağa bir kazma vurun! Altından neler fıskırarak, ne âh-ı eninler, ne feryatlar yükselecek göreceksiniz.

İslâm'ın ve Müslümanların özgüveninden kaynaklanan bu engin müsamaha ve hoşgörüsünü yüce Yaratıcı, **"Siz öyle kimselersiniz ki, onlar sizi sevmedikleri halde siz onları seversiniz. Siz bütün kitaplara inanırsınız, onlar ise sizinle karşılaştıklarında, size olan kinlerinden dolayı parmaklarının uçlarını ısırırlar."** (Âl-i İmrân, 3/118) ifadesiyle, acısıyla tatlısıyla Ehl-i Kitâb ve İslâm diyalogunun taraflarına dair eğilimin tarihi ve gelecek açısından panoramasını çok veciz biçimde çizmektedir. Erdemler kolay elde edilmiyor. Alın teri olmadan, güçlüklerle göğüs germeden erdemlere ulaşmak mümkün olmuyor. Olsa da mirasyedi gibi, kıymeti bilinmediğinden çabucak terk edip gidiyor.

Toplumsal barış ve huzurlu bir dünya için esas olan yine de hoşgörü ve müsamahadır. Hoşgörü, kendine saygı duymaktır. Kendine saygı insanı yüceltmektir. İnsanı yüceltmekse, bahanesiz her şart ve durumda insanî erdemleri savunmak ve sahip çıkmasıdır. Engin ve vakarlı olmalı...

İnsan olma asgarî müşterekini yakalamak, daha ötesi **"Yaratılanı hoş gör, Yaradan'dan ötürü"** anlayışınca yaratılanları sevgiyle kucaklamak,

Kâinatın ahenk ve düzeninden sorumlu insan olma anlayışıyla aksaklık ve kusurların suçlusu olarak kendini sorgulayan, başkalarını bağlayan sorumlu ve duyarlı davranış,

İnsanın iç dünyasıyla çelişki ve çatışmalı yaşamasına razı olmayan sevgi ve merhamet dolu bir yaklaşım içinde olmak, hoşgörülü olmak...

Hoşgörü, bir yaklaşım ve tavrıdır.

Hoşgörü, ufku dar olanla, ufku geniş olanın farkıdır.

Hoşgörü, güzele yaklaşım ve değişimi teşvik eden sevgi dolu bir bakıştır.

Başkalarının istediği gibi değil, kendi olma vakarıdır hoşgörü.

Kendi olma çabasına ve vakarına karşı çıkanlara öfkeyle asılan, farklılıklarına rağmen beraberlikten mutluluk duyan toplumun, gülümseyen çehresidir hoşgörü.

Başkası olma riyakârlığına, kendi olma samimiyetini tercih eden vakarlı insanlara top yekûn alkış tutabilme kadirşinaslığıdır hoşgörü.

Başkası ya da kendi olma, mücadelesinde **"kendi olma"** tercihini haykırانların çılgınlığıdır hoşgörü.

Farklı da olsanız beraber yaşamaya mecbur olduğunuz dünyada, mecbur olma, katlanma anlayışını geçip, beraberlikten mutluluk duymanın adı ve adresidir hoşgörü.

"Lâ edri/Bilmiyorum" duyarsızlığı ve boş vermişliğine mukabil **"Düşünüyorum, öyleyse varım"** anlayışıyla kendini ve benini hissedenlere, kendi olma samimiyetini gösterenlere toplumsal saygı duruşudur hoşgörü.

Başkaları istedi diye değişmek veya riyakârlık yapıp değiştiğini göstermek değil, kendi olma vakarını taşıyanlara şiirsel bir övgüdür hoşgörü.

"Dinde zorlama yoktur", bir başka ifadeyle **"İnsanın, kendini istediği gibi tanımlama hürriyeti müdahale kabul etmez"** anlayışını; dünyayı yaşanılabilir kılan bu anlayışı yok etmeye çalışanlara öfkedir hoşgörü.

Her değer gibi insanlığın ortak ve hayatî bir değer olan sevgi ve hoşgörü de riyakârlıktan, ikiyüzlülük-

ten, en çok da hoşgörüsüzlerin ağzındaki istismar ve pespayelikten kurtarılıp muhtevasıyla yüceltildiğinde hoşgörüdür. O takdirde bir can suyu misali şahsiyetli, vakarlı ve kendi gibi olanların yaşadığı bir topluma hayat iksiridir, hoşgörü.

Herkesin kendini dilediği gibi tanımlama anlayışını bir inanç prensibi olarak kabullenen ve hiç kimseyi zorla değiştirmek gibi bir tavrı inanç esaslarıyla bağdaştıramayan **"beni"** de başkaları asla değiştiremeyecek...

Hoşgörü dalkavuklarının beni, kendileri yapma isteklerine karşı ben onlardan –iyiye mükemmele ulaşmaları temennilerimle beraber- sadece kendileri gibi olmalarını istiyorum. Onlar benden kendilerine benzemem konusunda isteklerine hoşgörü ve anlayış beklerken, ben onlardan kendim olma arzuma hoşgörü bekliyorum.

Ruhumla bedenimle bir bütün olarak, Rabbimin istediği mükemmele doğru tekâmülün dışında değişmeyecek ve kendim kalacağım.

Ruhaniyetine büyük saygı duyduğum Mevlânâ'nın güzel sözü şiarınız olmalı:

Ya olduğun gibi görün

Ya görüldüğün gibi ol

Yani;

KENDİN OL!

İnsanî erdem ve faziletler manzumesi olan Kur'ân'ı Kerim'de hoşgörü uzlaşma ve sosyal sözleşme ile ilgili örnek şahsiyet Hz. Peygamber'e şu bilgi ve emirler verilmektedir:

"Mü'minler, kıyamet ve dirilişe inanmayanları bağışlasınlar. Zira Allah herkesi yaptığına göre cezalandıracaktır. İyi iş yapanın faydası kendine, kötü iş yapanın da zararı yine kendinedir. Herkes Allah'a döndürülecek ve yaptıklarının hesabını verecektir." (Câsiye, 45/14)

"Yahudi ve hıristiyanlara, Allah'a teslim olup olmadıklarını sor. Eğer teslim oldularsa doğru yolu buldular demektir. Yok, eğer reddederlerse, sana düşen sadece ve sadece tebliğ edip duyurmaktır. Allah her şeyi görüp bilmektedir." (Âl-i İmrân, 3/20)

"Onları aranızdaki ortak değer ve asgari müşterekleriniz olan değerlere sahip çıkmaya çağır; Allah'tan başkasına tapmayın, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, kiminiz kiminizi ilahlaştırmasın. Eğer kabul etmezlerse o takdirde ısrar edip tartışmayın. Siz, Müslüman olduğunuzu ve bu değerlere tek başınıza da olsanız sahip çıkacağınızı söyleyin." (Âl-i İmrân, 3/64)

"Ehl-i kitâbın sizinle Hz. İbrahim'in yahudi ve hıristiyan olduğuna dair tartışmasına aldırmayın. Bu konuda sizinle neden tartışılır ki? Tevrat ve İncil ondan sonra indirildi. Öyle olunca nasıl olup da Hz. İbrahim Yahudi ya da hıristiyan oluyor ki? İşte bunlar böyle! Hadi bildikleri konularda tartışmaya giriyorlar neyse? Bilmedikleri konularda da aynı şeyi yapıyorlar. Allah en iyi bilir. İbrahim ne Yahudi ne de hıristiyan ne de müşrikti. O, tam anlamıyla, dosdoğru bir müslümandı." (Âl-i İmrân, 3/65-67)

"Hem dikkat edin, ehl-i kitabın bazıları sizi yolunuzdan alıkoymak ve sizi sapkınlığa götürmek ister. Ancak onlar sadece kendilerini şaşkınlığa götürürler de farkına bile varmazlar." (Âl-i İmrân, 3/69)

"Ey ehl-i kitâb! Bildiğiniz halde niçin Allah'ın ayetlerini inkâr ediyor, eğriyi doğruya karıştırıyor ve bile bile gerçekleri gizliyorsunuz?" (Âl-i İmrân, 3/70-71)

"Ey Peygamber! Eğer ehl-i kitâb barıştan yana olursa sen de savaştan uzak dur. Barıştan yana ol!" (Enfâl, 8/61)

"Yahudileri Allah'a verdikleri sözlerini bozmaları sebebiyle lanetledik ve kalplerini kaskatı eyledik. Onlar kitaplarını tahrif ve tağyir ederler. Pek azı hariç onlardan daima ihanet görürsün. Ancak sen yine de onları bağışla! İhanetlerine aldırış etme! Allah iyilik edenleri sever." (Mâide, 5/13)

"Münafıklarla, Yahudilerin küfür içinde koşturmaları seni üzmesin! Onlar belli ki, hep yalana kulak verirler ve durmadan haram yerler. Yalan haber yayarlar. Ancak sen onlar arasında adaletle hüküm ver. Çünkü Allah adaletle davrananları sever." (Mâide, 5/41-42)

"Kim sapıklıkta ise merhameti çok olan Allah ona mühlet versin! Belki doğru yola erer. Ancak zamanı geldiğinde, azabı gördüklerinde kimin kötü durumda olduğu ortaya çıkacak ve herkes makam ve mevkiini öğrenecektir." (Meryem, 19/75)

Sûfî zâhidlerden Ebû Osman Said b. İsmail Hirî Nişabur'da ikâmet ederdi. Aslen Rey'li idi. Şah Şucâ Kirmanî ve Yahya b. Muaz Râzî'nin sohbetinde bulunmuş, sonra bildiklerini dinletmek için Şah Kirmânî ile birlikte Ebû Hafs Haddad'ı ziyaret için Nişabur'a gelmiş. Ebû Hafs'dan icazetname almış ve kızı ile evlenmiş, kayınpederinden sonra otuz küsur sene yaşamış ve 298/910 senesinde vefat etmişti.

Ebû Osman der ki:

"Şu dört şey bir adamın kalbinde eşit olmadıkça o kimsenin imanı kemâl bulmaz: Men'-atâ, izzet-zillet" (bir ihsana nail olma veya ihsanın engellenmesi, izzetli olmakla zelil olmak hali yekdiğerine müsavi olmalı).

Ebû Osman demiştir ki:

"Gençliğimde bir müddet Ebû Hafs'ın sohbetinde bulundum. Bir keresinde beni meclisinden kovmuş ve 'Yanımda oturma!' demişti. Yerimden kalktım, arkamı ona çevirmeden, yüzüm yüzüne baka baka geri geri gittim, beni görmeyecek kadar uzaklaştım.

İçimden, 'Kapısının eşiginde bir kuyu kazsam, içine girsem ve emir vermedikçe çukurdan çıkmasam' dedim. Bu halimi gören Ebû Hafs beni kendisine yaklaştırdı ve has dostları arasına aldı."

Derler ki:

Dünyada dördüncüsü olmayan üç kişi vardır. Nişabur'da Ebû Osman, Bağdat'ta Cüneyd, Şam'da Ebû Abdullah bin Cellâ.

Ebû Osman der ki:

"Kırk seneden beridir Allah Teâlâ'nın beni içinde bulundurduğu herhangi bir hâlden hoşnutsuz olmadım, bir halden başka bir hale nakledince de gazaplanmadım" (rıza halini muhafaza ettim).

Ebû Osman ölüm yatağında iken hali değişti ve bayıldı. Babasının ruhunu teslim ettiğini zanneden oğlu Ebû Bekir üzüntüsünden gömleğini parçaladı. Bunun üzerine Ebû Osman gözünü açtı ve:

"Yavrucuğum, bu hareketin zahir itibariyle sünnete aykırıdır, bâtinî itibariyle de riya alâmetidir" dedi.

Ebû Osman der ki:

"Allah'la sohbet (ve dostluk); güzel edeb, korku ve murakabe hâlini devam ettirmekle olur. Rasûlullah (s.a.s) ile sohbet sünnetine tâbi olmak ve zahirî ilme dört elle sarılmakla olur. Allah Teâlâ'nın evliyası ile sohbet; hürmet ve hizmet esasına dayanır. Ev halkı ile sohbet iyi ahlâkla olur. Dostlarla sohbet, günah olmamak şartıyla onlara daima müjdeler vermek ve güler yüz göstermekle olur."

tasavvufî şüirler

Tufan DOĞAN

Tasavvufun menşeyini teşkil eden Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz, aynı zamanda tasavvufî şiirlerin de membaıdır.

Nasıl ki Ehl-i Süfî, Peygamber Efendimizin çardağı altındaki yünden elbise giyen Ashâb-ı Güzîn'den ilhamını alıyorsa, İslâm şairleri, özellikle de süfî şairler de Abdullah bin Revâha'dan, Ka'b bin Mâliklerden, Hassân bin Sâbitlerden şiir geleneğini alıp bize ulaştırmaktadırlar.

Şiir sözü, kökte Arapçaya dayanır. Sözlükte; bir şeyin inceliklerini bilmek, sezerek vâkıf olmak, ahenkli ve güzel söz söylemek manasına gelir. (İslâm Ansiklopedisi, c.39, s.144)

Şair de; nesne ve olaylara bilerek ve sezerek vâkıf olan, ölçülü ve ahenkli söz söyleyen kişiye denir. (İslâm Ansiklopedisi, c.38, s.298)

Bazı süfî şairlerin tulû'atı diğer şairlerin doğadan, insandan esinlenerek yazdıkları şiirleriyle karıştırılmamalıdır. Bizim buradaki çalışmamız daha çok bir tasavvuf şairinin hissini yansıtan bir şiiri ele alıp o konuda âcizane bir analiz yaparak anlamına vâkıf olmak, olacaktır. Yoksa şairi ya başkası medhetmiş veya şiirinde kendisi hissedip vâkıf olduklarını dillendirip yazıya dökmüş ve böylece bilinmek istemiştir. İnşallah ileride her yazımızda bir şairi ve şiirini yazıp konuya biraz ışık tutmak istiyoruz.

Nasıl ki Na't-i Şerîf yazan şairler, Resûlullâh'ı medh u senâ ederek ondan şefaata istiyorlarsa; bizlerde bir şairi dillendirerek onların şefaatine nail oluruz inşal-

lah. Çünkü bu Na'tları yazmak, Peygamber aşkı gerektirir.

Hazreti Allah'a bir şiir aracılığıyla tazarruda bulunmak aşk ister. Mevlânâ hazretlerinin de buyurduğu gibi:

"Aşk yoksa o kişi yok olsun..."

Zamanımıza ışık tutan meşâyıhtan Abdullah Efendi'nin buyurduğu gibi:

"Aşkın varsa gidersin, Ravza'ya yüz sürersin..."

Burada aşk kelimesini iyi anlamak gerekir.

Aşk kelimesi literatürde; şiddetli ve aşırı sevgi, bir kimsenin tamamen kendisini sevdiğine vermesi, sevgilisinden başka güzel görmeyecek kadar ona düşkün olması (İslâm Ansiklopedisi, c.4, s.11) manasına gelir.

Tasavvuftaki karşılığı; Muhabbet ve Hub'dur. (İslâm Ansiklopedisi, c.4, s.11)

Bu manaları içeren tasavvufî şiirleri araştırmayı, bunları konu başlığı yapmayı, bu vesileyle hem tarihi, hem edebî ve hem de mana yönünden sizlere bir pencere açmayı düşünüyoruz.

Belki bizler şiir yazamayız ama bu şekilde bizlere manevi bir bereket ulaşır ve bu şekilde rahmet-i Rahmân'a kavuşuruz.

Burada girizgâhımızı yaptıktan sonra inşallah geniş bir çalışma gerektiren şiir incelememizi bir diğer yazımıza bırakıyoruz.

GERÇEK YÛNUS EMRE

H. İbrahim DURGUTLUOĞLU

Tarih boyunca iyi-kötü, hayır-şer mücadelesi süregelmiştir. İyiler kendi safalarını, kötüler de kendi safalarını doldurmaya, kuvvetlendirmeye çalışmışlardır. Bizler mü'minler olarak daima iyilik ve hayrı yaşayıp yaşatılmasına gayret etmeliyiz. Bakara suresinin 148. ayetinde:

“Herkesin yöneldiği bir yönü, tutumu vardır. O halde ey mü'minler, siz de hayır işlerine koşunuz, bu hususta yarışınız. Nerede olursanız olunuz, sonunda Allah hepinizi bir araya getirir. Şüphesiz ki Allah, her şeye kadirdir, O'nun gücünün yetmeyeceği hiçbir şey yoktur.” buyrulur.

Hayırdan uzak duran gün gelir şerre düşer. Çünkü iyilikler insanı kötü işlerden koruyan bir zırh gibidir. Abdestli insan huzurludur, çünkü abdest bir nurdur. Zikreden insan ferahtır çünkü **“Dikkat ediniz kalbler ancak Allah'ı zikirle, anmakla huzur bulur, rahata kavuşur”** (Ra'd sûresi 28. ayet) buyrulmuştur.

Hadis-i Şerifte Sevgili Peygamberimiz (s.a.s): **“el-Hayru kesîrun ve kalîlün fâilühû / Hayır çoktur, işleyeni azdır”** ve **“Din hayırhâhlıktır (herkes için hayır dilemektir).”** (Tecdîd-i Sarîh) buyurmuştur. Çünkü iyilik sahipleri asla unutulmaz, hayırla anılır, kötülük sahipleri de zararları ile hatırlanır. **“el-Birru lâ yebîlâ / İyilik eskimez, yani iyilik sahibi daima hayırla yâd olunur.”** (en-Nebhânî, el-Fethu'l-Kebîr, I, 490) hadis-i şerifine uymak için elden gelen gayreti göstermemiz, hayır işlerde gayret etmemiz bize en yakışan davranıştır.

Hayır yollarında bazı muhterem kişiler ihlasları, sevgileri, ilim ve irfanları sebebiyle Hakk Teala (c.c) tarafından öne çıkmışlar ve tanınmışlardır. Bunlardan biri de büyük ârif ve veli, yanık âşık Yunus Emre Hz.leridir. Bilinen dervişlik hikâyesi, Tabduk Emre'ye varışı ve meşhur hizmeti başlı başına bir konudur. Kısaca değinip devam etmekte fayda var.

Yunus Emre'nin Hayatı (1238-1328)

Türk milletinin yetiştirdiği en büyük tasavvuf erlerinden ve Türk dili ve edebiyatı tarihinin en büyük

şairlerinden biri olan Yunus Emre'nin hayatı ve kimliğine dair hemen hemen hiçbir şey bilinmemektedir. Yunus'un bazı mısralarından, 1273'de Konya'da Hakk'a vuslat eden, tasavvuf edebiyatının büyük ustası, büyük veli ve âlim Mevlana Celeleddin Rumî (k.s) ile karşılaştığı anlaşılmaktadır; buradan da Yunus'un 1240'larda ya da daha geç bir tarihte doğduğu sonucu çıkarılabilir. Bilinen hususlar onun Risaletü'n-Nushıyye adlı eserini H. 707 (M. 1308) yılında yazmış olması ve H. 720 (1321) tarihinde vefat etmesidir. Böylece Yunus Emre XIII. yüzyılın ikinci yarısıyla XIV. yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır. Bu çağ, Selçukluların sonu ile Osman Gazi devrelerine rastlamaktadır. Yunus Emre'nin şiirlerinde bu tarihlerin doğru olduğunu gösteren ipuçları bulunmaktadır; şair, çağdaş olarak Mevlânâ Celeleddin, Ahmet Fakih, Geyikli Baba'dan bahsetmektedir. Köyünde çiftçilikle uğraşır iken zamanın irfan yolu rehberlerinden Hacı Bektâş-ı Veli Hz.lerine ve O'nun emri ile son mürşidi Tabduk Emre Hz.lerine varışı ve O'nun gönül pınarından kana kana içişi; sonrasında da bu feyzi şiir lisanı ile insanlığa anlatışı... Uzun bir nefis mücadelesi dönemi ve ham iken pişerek yanış... İşte Yunus Emre'miz...

Türk tasavvuf şairlerinin tartışmasız öncüsü olan ve Türk'ün İslâm'a bakışını Türk dilinin tüm sadelik ve güzelliğiyle ortaya koyan Yunus Emre, sevgiyi yaşam hedefi haline getirmiş örnek bir insandır. Yaklaşık 700 yıldır Türk milleti tarafından dilden dile aktarılmış, ilahilere söz olmuş, yer yer atasözü misali dilden dile dolaşmış mısralarıyla Yunus Emre, Türk kültür ve medeniyetinin oluşumuna büyük katkılar sağlamış bir gönül adamıdır.

Yunus'un Düşünce Dünyası

Yunus Emre yalnızca tasavvufla, dinle ilgili konularda, genellikle coşkunun, zaman zaman da öğretici şiirler yazmıştır. Konuları bu çerçevenin dışına pek çıkmaz. Ama soyut bir dünya kurarak değil de, yaşadığı somut, maddi dünyanın kavramlarıyla yazdığı için, şiirleri aydınlık, sıcak, daha önemlisi, çağımızın insanına, öbür dünya özlemiyle yanmayan, Allah'a kavuşmak gibi bir sorunu bulunmayan insanlara da cana yakın gelen, şaşırtıcı bir gözlem ve an-

latım gücüyle yüklü şiiirlerdir. Dinsel konularda yazıp böylesine yaşamın içinde kalabilen, apaydınlık olabilen başka şair yoktur. Bunda tasavvufun getirdiği hoşgörünün, bağışlama, sevgi gücünün büyük etkisi bulunduğu bir gerçektir. Ama burada unutulmaması gereken ince bir nokta vardır ki bu da zulüm, kin, öfke, şeytanlık, gurur, kibir vs. gibi her türlü bencil ve kötü duyguların hoş karşılanmadığı da Yunus'umuzun şiiirlerinde görülmektedir. O sadece kişiye değil kötülüğe düşmandır. Kötü insan gün gelir kötülüğü bırakır diye merhamet ve hoşgörü ile nasihat ve tavsiyeleri vardır.

Adımız miskindir bizim,
Düşmanımız kindir bizim.
Biz kimseye kin tutmayız,
Kamu âlem birdir bize.

Bizim Olmayan Yunus

Zamanımızda; bir gönül ehli, İslâm'a sınıksız bağlı, mutasavvıf olan bir Yunus Emre'den çok; farklı bir mezheptenmiş gibi tanıtılan, şiiirlerindeki konular göz ardı edilen, sevgi olsun da yanında ne olursa olsun (!) anlayışına sahip, herkesi sever, her şeyi sever, diyalog ustası (!) bir insan portresi çizilmektedir. Böyle bir Yunus yaşamışsa, Tabduk Emre'nin irşad dairesinde yetişmiş, nefsinin terbiye için 25 sene tekkeye Elif gibi düpdüzgün odunlar taşımış Bizim gerçek Derviş Yunus Emre'miz olmadığı apaçıktır.

Bizim Yunus

Hakk'tan başka kimse bilmez,
Kâfir, Müslüman kimdiğin.
Ben kılarım namazımı,
Hak geçirdiyse nazımı.

diyene bir Yunus Emre var... İslâm dinine son derece bağlı, gereklerini yerine getiren bir kişi... Ve bu kişinin İslâm potası içinde aşkla yanıp söylediği şiiirleri, insanî aşk gibi anlayıp, anlatıp, böyle bir tefekkür denizi insanı kılıf olarak kullanıp, İslâm'a ters, Müslümana düşman bir grup da var. Bunlar suret-i

Hakk'tan görünüp, Yunus Emre postuyla görünen kuzu kılıklı kurtlar mıdır dersiniz?

Söylesin Yunus; kendi dilinden kendini anlatsın...

Çalap nurdan yaratmış,
Canını Muhammed'in.
Âleme rahmet saçmış,
Adını Muhammed'in.

Muhammed bir denizdir,
Âlemi tutup durur.
Yetmiş bindir peygamber,
Gölünde Muhammed'in. (s.a.s)

Sevgili Peygamberine böylesine âşık ve bağlı bir zattır Bizim Yunus...

Allah'ın Kur'ân'da bildirdiği hükümler demek olan şeriata can u gönülden bağlıdır.

Şeriat, tarikat yoldur varana,
Hakikat, marifet, andan içeri.

İslâmsız tasavvuf olamayacağını, tasavvufun İslâm'ın özü olduğunu söyler Bizim Yunus...

Şimdi bu örnekler çoğaltılınca Yunus Emre'mizin her şiiirinin Kur'ân ve Hadis, olduğu apaçık görülmektedir. Hani nerede "içelim, semah edelim, coşalım her şeyi sevelim, kafiri, vs.yi hoş görelim" (!) diyen Yunus Emre, nerede? O Yunus kimindir bilinmez ama gerçek Yunus; ârif, âşık, derviş Yunus Emre Hz.leridir.

Durmuş marifet söyler,
Erene Yunus Emre'm.
Yol eriyle yoldadır,
Yolsuza yoldaş değil.

Yunus Emre kendi yolunda olmayan, yoluna uymayanlara yoldaş değildir, kendi izinde yürüyenlerin arkadaşıdır, dostudur.

Vesselâm...

Lale (Lala) Camii

Abdülkâdir ATEŞ

Hız. Peygamber (aleyhissalâtü vesselâm) Efendimizin rûhaniyetinin manevî toplantı idare eylediği Camii Şerif...

"Lala Paşa Camii" veya "Lale Camii" olarak bilinmektedir. Tipik bir Selçuklu dönemi eseridir.

Kıçıkapı Meydanı'nın hemen güneyinde, Kayseri lisesinin güney doğusunda bulunmaktadır. İnşa tarihi hakkında kesin ve aydınlatıcı bir bilgi yoktur. Halk arasında "Lale Camii" olarak bilinmekle beraber, tarihi kayıtlarda "Lala Musluhiddin Camii" olarak geçer.

Ahmed Nazif Efendi, Mirât-ı Kayseriyye (Kayseri'nin Aynası) adlı eserinde caminin bir ismini de "Lala Muhlisiddin Paşa Camii" olarak zikretmiştir.

Mimarî özellikleri itibarıyla tipik bir Selçuklu dönemi eseri olan caminin 13. yüzyılda inşa edildiği sanılmaktadır.

Çeşitli tarihlerde onarım görerek günümüze ulaşmıştır. Ahmed Nazif Efendi, caminin 1239 (M.1823) ve 1273 (M.1856) tarihlerinde bir ölçüde tamir edildiğini, hayli vakıf gelirinin bulunduğunu, bitişğinde bir sıbyan mektebi ve bir çeşmesinin bulunduğunu belirtmektedir. Çeşme bugün hala ayakta, sıbyan mektebi ise yok olmuştur.

829 metre kare olan cami, dikdörtgen planlı olup, ilk yapılışında üzeri toprak damlı idi. Sonradan ibadet mekânının üzerine büyük ölçekli bir kubbe inşa edilmiştir. Ayrıca kalın sütunlar üzerinde tonozlarla tamamlanmış bir tavana sahiptir.

Caminin ahşap minberi ağaç oyma tekniği ile yapılmış olup, Selçuklu ağaç işçiliğinin en güzel örneklerinden birisidir. Taklit künde kârî olan bu minberin üzerinde Âyetü'l Kürsî yazılıdır.

Orijinal mihrap günümüze gelememiş, ancak sonradan aslına uygun olarak yenilenmiştir.

Geç Osmanlı dönemine ait minaresi, kare kaide üzerinde yuvarlak kaideli ve tek şerefelidir.

Caminin doğu tarafına bir türbe, kuzey tarafına da bir hamam eklenmiştir.

Bu mübarek mekân, günümüzde ibadete açık tutulmaktadır.

Manevî Bir Toplantı / Meclis-i Rûhâniye

Bu Cami-i Şerif'te, bir gece Peygamberler Sultanı (a.s) Efendimizin evliyâ-i kirâm ile manen/rûhanî olarak toplanıp meclis kurdukları bilinmektedir. Bu mümkündür çünkü onlar ruhanî hayat ile diridirler.

Bu konuda pek çok eserde evliyanın hayatta olanları ya da ölüm ötesi hayata intikal etmiş olanlarının bazı zamanlarda izn-i İllâhî ile bir araya geldikleri zikredilir. Genelde zamanın tasarruf ehli velisi, yani Kutbu toplantıya başkanlık eder.

Buluştukları yer malum değildir fakat bir hikmete binaen Lale Camii bu toplantıya ev sahipliği etmekle meşhur olmuştur. Rasûlullah (s.a.s) Efendimizin böyle bir toplantıya bizzat başkanlık etmesi harikulade bir hadisedir. Nitekim Cami içindeki Osmanlı

döneminde konulmuş kitabede de bu husus belirtilmiştir. Osmanlıcadan çevirisinde aynen şu ifadeler yer almaktadır.

"Burada Fahr-i Risâlet Meâb Efendimizin bir meclis-i rûhaniyeye riyâset buyurdıkları mütevâtiren mervîdir."

Günümüz Türkçesine aktarırsak:

"Bu mekânda Peygamber (s.a.s) Efendimizin ruhanî bir toplantıya başkanlık eyledikleri, çok sağlam bir şekilde rivayet edilmiştir."

Daha başka harikulade hadiselerin de meydana geldiği, canlı şahitleri ile halen anlatılmaktadır.

Restorasyon yapılırken yanında bulunan türbe restorasyona alınmamıştır. Burada yatan zat birkaç gece bu mahallenin muhtarının rüyasına girer ve türbenin de onarılmasını ister. Hatta türbe duvarlarının sıvalarının altında türbeyle ilgili bir yazı olduğunu da bildirir. Bunun üzerine harekete geçen muhtar konuyu ilgililere bildirir. Türbe duvarlarının iç kısmında sonradan yapılmış olan sıva kaldırılır ve gerçekten bir yazı olduğu ortaya çıkar. Bunun üzerine türbe de onarıma alınır.

Lale Camii ya da Lala Camii olarak ta bilinen bu güzide mekânın maneviyatı çok yüksektir. İçinde her camide olanın dışında daha başka ruhanî bir koku ve hava mevcuttur.

Camii bakımsız kalmış olması yönüyle yetkililerin ve hayır sahiplerinin ilgisini beklemektedir.

Yolunuz Evliyâ diyarı Kayseri'ye uğrarsa, Lale Camii'ne uğrayıp iki rek'at namaz kıлып, kendiniz ve cümle mü'minler için dua ve niyazda bulunsanız gayet güzel ve hoş olmaz mı?

Ey Rabbim!

Sanki Ben İbrahim'im

Zülcenâheyn

Hz. İbrahim'im ben,
Kâbe'de duvarları yükseltiyorum
Oğlu İsmail'le,
Ve yalvarıyorum Rabbime;
Bu ıssız çölde,
Ot bitmez kervan geçmez yerde,
Kuşlar bile uçmuyor göklerde...
Burayı kim ziyaret eder, diye düşünüyorum.
O'na iltica ediyor ve diyorum.
Birden bire kalkıyor perde,
Duyuyorum Rabbimin hitabını sanki;
Sen Kubeys dağına çık, bağır!
Çağırarak senden, işittirmek benden
Diyen Allah'ım!
Ne olur,
Şu iman ıssızlığı olan yerde,
Şu şehirde, şu Gent'te
Kurduğumuz İslâm Üniversitesini,
Sen yükselt her yerde.
Sana âşık olan âşıklar,
Koşarak gelsinler ve öğrensinler.
Nasıl ki Endülü's'te, Kurtuba'da
Senin ismin yücelmişti,
Yücesin, Rahmet sahibisin,
Bu içten dualarımızı
Bırakma yerde!
Yerde de kabul görsün, göklerde de.
Kurtuluşu olsun insanlığın

Bu üniversite.
Aç yolumuzu ey Allah'ım!
Seni tanımayanlar tanısınlar,
Seni anlamayanlar anlasınlar,
Ve o yüce divanda, hesapta
Kolayca kurtulsunlar.
Hem bu dünyada, hem de âhirette
Huzur bulsunlar.
Bunlar bizim dualarımız,
Sana layık değil belki
Âminlerimiz.
Belki günahkârdır
Şu dillerimiz.
Belki tam dua edemiyor
Şu gönüllerimiz.
Belki hakkı tutup kaldırmıyor
Bu ellerimiz.
Sonsuzluk, sonsuzluk ebed âlemin,
Bize iyilikler ver,
Güzellikler ver,
Rabbu'l-Âlemîn!
Bir çıtırtı duydum ta uzaklardan,
Bir zikir işittim şu yapraklardan,
Rabbim bizi mahrum bırakma,
Uzak kılma tesbihini, zikrini
Şu dudaklardan!
Kirlendi dünya
Günahkâr insanlarla,

Bilinsin sadece dünya değil,
Hava kirlendi,
Sular kirlendi,
Toprak kirlendi,
Lokma kirlendi,
İnsanlık kirlendi...
Analarından tertemiz doğan
Masum yavrular büyüyünce,
Bu kirlilikleri temizleyecekler.
İhtiyakla beklendi
Gözler yollarda,
Mehdî ufuklarda,
İsâ göklerden emir bekliyor.
Esmer tenli kıvrık saçlı,
Sanki banyodan yeni çıkmış gibi
Saçları ıslak, pırıl pırıl
Ve dolgun vücuduyla,
Yüzleri ışıltılı...
Deccali yere serecek
Bir vuruşuyla,
Sonra da savaşlar,
Melhame-i Kübrâ olacak
Mehdî ve İsâ, ehl-i küfürle
Onlar savacak,
Tam kırk yıl bu dünyada
Kalacak.
İsâ, İsâ deyip geçmeyin,
Geleceğini bekleyin.
Ötelerden veren haber
Peygamber,
İsâ'nın gelişini,
Onun inişini,
Gözler önüne serer.
O gelince putlar kırılacak,
Şaraplar dökülecek,
Hınzurlar öldürülecek,
Bu dünyada tam kırk yıl
Hüküm sürecek.
Ateş, su, toprak ve hava
Onun emrine verilecek.
Her türlü teknoloji
Ve silahlar

İşlemeyecek, işlemeyecek, işlemeyecek
Hüküm Allah'ındır,
Mülk de Allah'ın...
Var mı bir kimse, bir şey diyecek!
Ey küfür, ey zulüm!
Ey akan kanlar,
Bekle sonunu!
Doğuyor,
Yeniden nurlu ufuklar.
Doğacak nurlu güneşi bekliyor,
Şu KARANLIKLAR.
Adım adım İsâ inecek.
Toprak kirlendi,
Hava kirlendi,
Ve sadece insanlar demiyorum,
Bütün canlılar zehirlendi.
İşte dünyayı bu zehirlerden temizleyecek
Bir el lazım,
Bir dil lazım,
Bir kalb lazım...
EĞER İSTERSEN,
Bu el, senin elindir.
Bu dil, senin dilindir.
Bu kalb, senin kalbindir.
Sonunda ne olacak?
Lütfu Rahman doğacak,
Sevap hanen akan sevaplarla
Dopdolu olacak.
Herkes ettiğini,
Herkes ektiğini
Bulacak.
Ve göklerden çağırın Allah,
Bu elleri, dilleri, gönülleri
Cennetine koyacak.
"İrci'î ilâ Rabbiki" hitabı
Senin olacak.
Sen de, siz de, sizler gibi olanlar da,
O cennetlerde
Ebedî kalacak.
İşte bunun için tut elimi beraber gidelim!
Bu İslâm üniversitesini kıyamete kadar
Beraber götürelim.

Ankâzâde Köstendilî Halîl Efendi'nin

Tûti İhsan Efendi'ye Mektubu (28)

Muhterem İhsan Efendi oğlum,

Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize ve gönlü sizinle beraber bulunan kardeşlerimizin üzerine olsun.

İhsan Efendi oğlum,

Evliyanın sözlerine kibâr-ı kelâm denir. Velîler peygambere vâris olan zâtlardır. Binâenaleyh onlar, zuhûr etmedikçe ve gönüllerine ilhâmât havale olunmadıkça mümkün mertebe söz sarf etmezler. Konuştukları zaman da bir sebebe binâen konuşur, hele hele sohbet açtıklarında yahut hitap ettiklerinde muhakkak emr-i manevî ve zevk-i ilâhî ile kelâm ederler. Evliyâullahın isimlerini bilmek, en azından tarîkinin silsilesinde bulunan ve cümle tarikat ehlinin gönül silsilesinde mevcut olan velî zâtların ismini bilmek zât-ı âliniz için elzemdir. Evvelce zikrolundu, evliyâullahın ruhları, isimleri anıldığı demde bundan haberdar kılınır, zikredildikleri meclise ilâhî rahmetle ve nurla nüzûl ederler.

Şeyhim, sultânım; fakîre şöyle tarif ederdi: Oğlum, uyuyan kuşları bilirsin, boyunlarını kanatlarının altına doğru sokar, öylece tünerler. Seslendiğin vakit hemen başlarını kaldırır, dikkat kesilirler. İşte evliyâullah hazerâtının ruhaniyetleri de böyledir. İsimleri anıldığı vakit hemen başlarını kaldırır, o meclislere ruhen intikal ederler. Tabî ki bu sözler manevî zevki olan kalbi uyanıklar içindir. Derdimiz münkiri ikrara getirmek değildir amma hiç böyle şey olur mu, diyenlere küçük bir îkazım var. Şeytan -şerrinden Allah'a sığınırız- ismi zikredildiğinde yahut onunla alakalı bir fiil işlendiğinde he-

men o mecliste hazır olur. Allah'ın lanetinde olan şeytan bile anıldığında hemencecik orada bitiveriyorsa Allah Teâlâ'nın kabz-ı rahmânında ve ikramında olan velîler niye intikal etmesin? İşte bu kadcırcık söz bunu kabul etmeyen münkirlere kâfi gelir. Hz. Ömer (r.a) üç aylık mesafedeki komutanına sesleniyor ve o kumandan da Ömer Efendimizin sesini duyuyor. İşte aynı sır bu halin vârisleri arasında cereyan etmektedir, vesselâm.

Pek kıymetli İhsan Efendi oğlum,

Efendimiz (sav)'i Medine-i Münevver'e, evinde misafir eden mihmândâr-ı Resûlullah Hz. Hâlid Ebâ Eyyûb el-Ensârî ve yine Efendimiz'in "Ne güzel kumandandır!" diye müjdelediği Fâtih Sultan Mehmed Han Efendimiz'in makamları gözümde tütüyor. İstanbul'da yaşayan insanlar ne kadar şanslı! Her sokakta, her semtte velîler makam tutmuş. Pîr Hüsameddîn-i Uşşakî, Pîr İsmail-i Rûmî, Pîr Süm-bül Sinan, Pîr Musa Musluhiddîn Merkez Efendi, Seyyid Nizam Hazretleri, Pîr Mehmed Emîn Tokadî, Pîr Abdolehâd en-Nûr-i Sivasî, Pîr Ümmî Sinan, Pîr Muhammed Nasûhî, Bayramî ricâlinden Pîr Himmet Efendi ve Şazeliyye, Bedeviyye, Rifaiyye ve Nakşibendiyye'nin birçok meşayihî bu güzel belde de medfundur. Bu mübarek belde-i tayyibeye şöyle bir nazar eylesen "Lâ ilâhe illallah Muhammedür Rasûlullâh" kelime-i tayyibesini aşikâre görürsün. Yeryüzünde Müslüman şehri olduğunu bu kadar bâriz vaziyette gösteren başka bir şehir yoktur dersem mübalağa etmiş olmam. Şehrin caddelerini ve sokaklarını dolaşan insanlar bile Cenâb-ı Hakk'ın rahmetine ve zikrine, muhakkak bir şekilde nail olu-

verirler. Zikretmeden, Fâtiha okumadan burada yaşamak nerdeyse mümkün değildir. Semâlarında "Al-lahu Ekber" sesi, zemininde de şehit kanları vardır. İşte İstanbul'un "Dersâdet ve Âsitâne" olarak şöret bulması boşuna değildir.

Seyyah İhsan Efendi oğlum,

İstanbul hakkında çok güzel bir menkıbe var. Mademki yeri geldi, hem rahmete hem de ecdadımızı hayırla yâd etmeye vesile olur inşaallah. Fâtih Sultan Hazretleri İstanbul'u fethettikten sonra hocası Akşemseddîn-i Velî'ye:

"Bu fetih bize müyesser oldu lâkin merak ediyorum tekrar küffar eline geçmesi mukadder mi yahut bu beldenin Müslümanların elinden çıkması için nasıl tedbir alalım?" diye sormuş. Hacı Bayram-ı Velî Hazretleri'nin halifesi olan Akşemseddîn-i Velî Hazretleri bu meseleyi Cemâleddîn-i Halvetî Hazretleri'ne havale etmiş.

"Beraberce gidelim, Hz. Şeyh'ten bunu suâl edelim." demiş. Hz. Şeyh Cemâleddîn Aksarayî Halvetî, Fâtih Sultan Efendimizin bu sorusunu izn-i ilâhî ile şöyle cevaplamış:

"Ey oğul, bu belde-i tayyibenin (güzel beldenin, İstanbul'un) kıyamet sabahına kadar küffâr eline geçmesini istemiyorsan öyle bir nizam kur ki, her gün yetmiş bin kelime-i tevhîd bu mübarek beldenin semâlarına yükselsin. İşte o zaman düşman istilasından emin olur." Hemen bunun üzerine Sultan Fâtih Mehmed Han, zikir halakalarının bulunduğu yerler ikame etmiş. Meselâ Ayasofya Câmii -ki diğer adı "Câmi-i

Kebîr'dir- Halvetîlere, Edirnekapusu'ndaki Kâriye Câmii ricâl-i Nakşîyye'ye havale edilmiş. Bunun gibi birçok sokak ve caddelere mescidler inşa edilmiş. Şerîat üzere bina olunan o mescidlere tarikat ehli sûfiler tayin edilmiş.

İstanbul'da yaşayan insanlar ne kadar şanslı! Her sokakta, her semtte velîler makam tutmuş. Pîr Hüsameddîn-i Uşşakî, Pîr İsmail-i Rûmî, Pîr Sümbül Sinan, Pîr Musa Musluhiddîn Merkez Efendi, Seyyîd Nizam Hazretleri, Pîr Mehmed Emîn Tokadî, Pîr Abdülehad en-Nûr-i Sivasî, Pîr Ümmî Sinan, Pîr Muhammed Nasûhî, Bayramî ricâlinden Pîr Himmet Efendi ve Şazeliyye, Bedevîyye, Rıfaiyye ve Nakşibendiyye'nin birçok meşayihî bu güzel belde-i medfundur. Bu mübarek belde-i tayyibeye şöyle bir nazar eylesen "Lâ ilâhe illallah Muhammedür Rasûlullâh" kelime-i tayyibesini aşikâre görürsün.

Bundan dolayı İhsan Efendi oğlum, yeryüzünde en çok câmi, mescid, tekke ve zâviye olan şehir İstanbul'dur. Hatırına gelmişken şunu da arz edeyim:

Sultan Fâtih, Cemâleddîn-i Halvetî Hazretleri'ne hürmeten şehrin bir semtine "Aksaray" ismini ve bir mahallesine de "Sofular" ismini vermiştir. İnşâallah ziyaret ettiğinde Fâtiha ve dualarını bu mekânlarda bol bol yaparsın. Bir veliyi göçtükten sonra ziyaret etmek, hal-i hayatında elini öpmekten farksızdır.

"Görene dir görene, köre nedir köre ne..."

Cenâb-ı Hakk ziyaretlerini şimdiden kabul buyursun. İstanbul'daki bir mühim makam da şehrin yani sur içinin en yüksek mahalli Edirnekapı civarında Hz. Pîr Nureddîn Cerrahî Efendimiz'in kabridir. Bu zât pîrimiz Ramazaneddîn-i Mahfî Hazretleri'nin yolundan gelen çok büyük bir zâttır. Hakkında muhtasar malumât yerinde olacaktır. Zîrâ bu zât hâtemü'l-müctehid'dir. Tabii şimdi bunu da anlatmak lâzım.

İhsan Efendi oğlum,

Hâtemü'l-evliyâ ile, hâtemü'l-müctehid'in ayrı mefhumlardır. Hâtemü'l-evliyâ kişinin velayet makamının nihayetinde olması manasına gelir. Yani her-

kesin kendine göre bir manevî kabiliyeti vardır. Bu manevî kabiliyet nisbetinde de velâyet derecesi vardır. Velâyet derecesinin nihyeti nübüvvet makamının başlangıcıdır. Hiçbir velî, nebî olamaz; muhaldir. Fakat velîler muhakkak nebîlerin ve bilhassa Nebiy-i Zîşan Efendimiz'in bir cihetten vârisidirler. Velîler nebîlerden feyiz alır, ümmetin velîleri tâbî oldukları peygamberin feyzinden hissedar olurlar. Dolayısıyla birden fazla velî hâtemü'l-velâyet makamına çıkabilir. Amma hâtemü'l-müctehidîn, tarîkatta içtihad eden pîrlerin sonuncusu demektir. Yani bu pirden sonra ehl-i tarikata yeni esmâ nizamı yahut evrâd tertibi verilmeyeceğine işarettir. Bu hazretin, Efendimiz (s.a.v) ile acayip benzerlikleri vardır. Şöyle ki:

Efendimiz'in ism-i âlisi Muhammed, peder-i muhtereminin ismi Abdullah, vâlîde-i ismet penâhlarının ismi Âmine, refîka-i hür iffetlerinin ismi ise Hatice'dir. Ayrıca velâdet-i mübarekeleri (mübarek doğumları) 12 Rebîu'l-Evvel isneyn gecesidir (Pazartesi). Hâtemü'l-müctehidîn olan bu zât-ı âlinin de ismi Muhammed, babasının adı Abdullah, vâlîde-i muhteremelerinin adı Emine, zevce-i muhteremelerinin adı Hatice'dir ve acayip ki velâdetleri (doğumları) 12 Rebîu'l-Evvel İsneyn (Pazartesi) gecesidir.

Efendimiz (s.a.v) hâtemü'l-nebiyyîndir. Nebîlerin sonuncusudur. Hazret-i Pîr, hâtemü'l-müctehidîndir. Yani tarîkatta icthâd edenlerin sonuncusudur. Bu sebepten dolayı kendisine pîrlerden manevî emanetler verilmiştir. Hazret-i Abdulkâdir Geylânî saç tekbirlenmesini, Pîr Ahmed er-Rifâî salât-ı kemâliyesini, Pîr Ahmed el-Bedevî Bedevî güllmesini, Pîr İbrahim-i Dussûkî manevî terbiyesini, Pîr Bahâüddîn-i Nakşibendî aşr-ı şerifi, Pîr Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî sikke-i şerifelerini, Pîr Sümbül Sinan dalga tevhîdini, Pîr Aziz Mahmud Hüdaî kendisinden sonra gelen altıncı postnişinine emri manevî ile bu hazrete mavi postunu ve daha birçok pîr manevî emanetlerinden bir veya birkaçını bu mübarek zâta tevdi eylemiştir.

Güzel evlâdım,

Bu kubbe altında nice ehl-i hâl ve velâyet sahibi zâtlar mevcuttur. Hakk Teâlâ cümlesinin feyzinden hissedâr eylesin. Zât-ı âlinize ilk mektubumda

evliyânın tarîkleri bir su kaynağının muslukları gibi yani şadırvanın çeşmeleri gibi, demiş idim. Kişi meşrebi ve mizacına göre bu kaynaklardan feyz almalı. Bu büyük zâtların bulunması ümmet-i Muhammed için rahmettir ve çok büyük zenginliktir. Yoksa falanca pîr büyük, filanca pîr ondan küçük, benim şeyhim keramet sahibi, seninkinden daha âli gibi sözleri ancak câhil-cühelâ söylerdir. Azîzler bu sözlerden ve bu sözleri sarf eden kişilerden beridirler.

Hangi Hakk kapısı olursa olsun, ihlâs ile diz çöküp o kapıdan ilâhî rahmeti kana kana almak lâzımdır. Derviş başkasıyla uğraşmaz, samimiyetle bir kapıya bende/köle olur.

Böylece cümle pîrânın feyzinden azamî müstefid olur. Allah için birbirini seven iki kişiye bile Cenâb-ı Hakk rahmetini yağdırıyorsa hiç samimi dervişler mahrum kalırlar mı? Eşrefoğlu Rûmî Hazretleri'nin buyurduğu gibi:

“Allah bilir dervişlerin halini, vessalam...”

İlâhî Yâ Rabbî,

İsmi andığımız anamadığımız, cümle ehl-i îmânın ruhlarını bizlerden hoşnud u razı eyle. Allah ve Rasûl muhabbetini kalpten kalbe, akıtan her kim varsa Efendimiz'in Livâü'l-Hamd'î altında hepsini cem eyle. Allah için hizmet eden, Rasûlullah'a âşık kullarıyla kalplerimizi birleştirip Allah için birbirini sevenlerden eyle.

İlâhî yâ Rabbî,

Hakkı hak görüp tâbî olmakla bizi rızıklandır. Bâtili bâtili olarak görebilmek ve ondan kaçınabilmekle, rızıkımıza mâni olacak ahvâlden bizi uzaklaştır. Bizleri hakka ve hakîkate muttali eyle. Gafletten halâs eyle. Hakk'a karşı âgah ve uyanık eyle. Cümle ihvan-ı yârânımızı gafletten îkaz eyle. Kabahatlerimizi afv ü setreyle. İçimizde ahlâk-ı rezile sahipleri var ise lütfen ve keremen hidayet eyle. Cümlemizi ve cümle Ümmet-i Muhammed'î ıslah eyle. Âhir ve akıbetlerimizi hayreyle.

Sübhâne Rabbike Rabbi'l-izzeti 'ammâ yasifûn ve selâmün 'ale'l-mürselîn ve'l-hamdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn.

Galata Mevlevihânesi

Mustafa ÖZDAMAR

1492'de, Sultan Bayezid-ı Velî devrinde, Galata sırtlarındaki Theodore Manastırı'nın harabeleri üzerinde yeni bir bina yükseldi: Galata Mevlevihânesi.

Mevlânâ'nın yedi iklim dört bucağa saldığı "gel" çağrısının çağlayanlarını şarıldatan bu dergâhın ilk şeklini İskender Paşa yaptırmıştır (897/1492).

Çeşitli devirlerde, gönülleri evrenin derinliklerindeki civıllara teşne/susamış aşk akıllı insanlar tarafından onarılıp yenilenerek günümüze kadar getirilen Galata Mevlevihânesi; hem mescid hem de devran zikrinin mekânı olan bir semahane, derviş hücreleri, harem dairesi, mutfak, çamaşırhane, kütüphane, çeşme, sebil ve hazireden oluşan zarif bir manzume...

Ölü yapılar arasında diri ve canlı, cıvıl cıvıl bir mekân, asude bir köşe. İnsan kendisini burada coşkun bir sevgi çağlayanının altında hissediyor, ama dergâhın devrana kapatılmışlığının kekre burukluğunu da tatmadan edemiyor.

Bu araştırmayı yaparken, Galib Dede caddesinde, kendi yokuşlarında inip çıkarak avluya her girişimde, mekânın verdiği hazla dergâhın devrana kapatılmışlığının hüznü, iki zıt duygunun hercümerci yüreğimi burkmuştur.

Bir edeb eğitimi için kurulmuştu bütün dergâhlar. Bunu herkes bilmektedir.

Bu amaçla devran kurulmuş, bu amaçla divana durulmuştu bu semâhânedede.

Gelin, "Vahdet dükkânı Mesnevi"ye girelim de Mevlana'yı dinleyelim burada:

"Adalet nedir? Ağaçları sulamak. Zulüm? Dikene su vermek!"

Adalet, bir nimeti yerine koymaktır -haklılara haklarını, haksızlara müstahaklarını vererek her şeyi yerli yerince etmektir-, su emen her kökü sulamak değil!

Zulüm nedir? Bir şeyi, konmaması gereken yere koymak; aksi belaya kaynak olur ancak.

Allah'ın nimetini cana, akla ver; iç ağrısına uğramış, düğümlerle bağlanmış tabiate değil.

Gam savaşını bedenine yükle; o can çekişmeyi gönle, cana az ver.

Sürme kulađa çekilmez, gönül işi de bedenden istenmez.

Gönül sen; yürü, nazlan, horluk çekme! Bedensen; şeker yeme, şerbet içme, zehir tat!

Zehir bedene fayda verir, şekerse zarar... Bedenin yardımsız kalması daha iyidir.

Beden, cehennem odudur, onu erit; bir başka dal bitirirse yürü, kes o dalı. Yoksa odun hamalı olur, odun hamalı... İki dünyada da Ebu Leheb'e eş kesilir gidersen...

Her dergâhın genellikle bir devrân-ı mukâbele günü var, fakat Beyođlu Galata Şahkulu Mahallesi Galib Dede Caddesi 284 ada 58 parsel sayılı Galata Mevlevihânesi'nin iki; Salı ve Cuma!

Devrân olalı devrân erbâb-ı safânındır.

Galata Mevlevihânesinin yirmi üçüncü şeyhi, şair Şeyh Galib fısıldıyor bunları:

Âşıkta keder neyler gam halk-ı cihânındır,

Koyma kadehi elden söz pîr-i mugânındır.

Kalbin Mâhiyeti

Abdülkâdir GEYLÂNÎ (k.s)

Bu konuşma Cuma sabahı medresede yapıldı. Konuşma tarihi: Hicrî 12 Zilhicce 545 Milâdî 1150

Kalp pas tutunca sahibi anlar, gidermeye çalışır-
sa, pekâlâ. Aksi hâlde fena kararır. Peygamber (s.a.v)
Efendimiz'in emrettiği şekle geçilmediği takdir-
de, kalp fena hâlde paslanır ve bu pasın giderilmesi
imkânsız olur.

Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu:

“Muhakkak ki şu kalpler demirin paslandığı gibi paslanır. Onların cilâsı, Kur'an okumak, ölümü düşünmek ve zikir meclisinde hazır bulunmaktır.”

(Mu'cemü'l-Evsai, VII, 454)

Kalbin kararmasına sebep olacak çok şeyler vardır:

İman nurundan uzak kalındığı için kararır.

Dünyayı sevdiği için kararır.

Sakinmadan dünyaya abanan kimse, kalbini mutla-
ka kararır.

Bir kimse, kendisini dünyaya kaptırırsa kalbi kararır.
Sakinme duygusu da ölür. Haram demez, helâl de-
mez, mal toplamaya başlar. Mal toplarken helâl veya
haram olduğuna önem vermeyince utanma duygu-
su da ölür. Ve murâkabe hâlden mahrum olur.

Ey cemaat!

Peygamberinizi dinleyiniz. O'nun kelâmı ile kalbinize
cila vurunuz. Kalbinizin cila ilâcını size O haber verdi.
Sizden biri hasta olsa, doktoru ilâç tavsiye etse, kul-
lanmadan şifa bulabilir mi? Bulamaz. İlâcı kullanma-
dığı süre hastalığı eksilmez, belki artar.

Gizli ve açıkta Allah'ı kendinize yakın biliniz. O'nu, gö-
zünüzün hedefi olarak tutunuz. O'nu görür gibi olu-
nuz. Siz O'nu görmesiniz bile, O sizi görür.

Asıl Allah'ı zikir kalple olur. Kalbi ile Allah'ı zikreden,
Allah'ı zikretmiş olur. Kalbi bırakıp yalnız dille Allah'ı
zikreden, Allah'ı zikretmiş sayılmaz. Dil kalbin yavru-
sudur; yavru, anaya uyar.

Öğüt verilen yerlere devam et. Kalp, öğüt dinleme-
yi bırakınca körelir. Tevbenin hakikî manası Hakk'ı üs-
tün görmek ve saygı duymaktır. Bu sebeple bazı bü-
yükler, şöyle der:

“Hayır, iki kelime üzerinde toplanmıştır: Allah'ın emri-
ni yüce bilmek ve kullarına şefkat göstermek.”

Allah'ın emrini yüce bilmeyen yaratılmışlara şefkat
duyamaz, Allah'a yakın olamaz, rahmetinden nasip
alamaz.

Allah Teâlâ, Musa (a.s) Peygamber'e şöyle vahyetti:

“Yâ Musa! Şefkat duygusu besle ki, Ben de sana rah-
met nazarımla bakayım. Şefkat duygusuna sahip ola-
na rahmetimi yağdırırım. Cennetime koyarım. Kal-
binde merhamet duygusu taşıyana saadetler olsun.”

Bütün ömrünüz çürüdü. “Yediler, yedik; giydiler, giy-
dik; biz topladık, onlar topladı...” gibi laflarla ömrünü-
zü bitirdiniz.

Kurtuluş yolunu arayan, nefisini haram olan şeyler-
den alsın. Şüpheli şeyleri bıraksın. Şehvet duygularını
kalbinde taşımasın. Allah'ın emrini yerine getirmek
için nefisini sabırlı kılsın. Yasaklardan uzak dursun. Ka-
der işlerine boyun eğsin.

Allah yolunun sadık yolcuları, Allah'a sabra alıştılar.
O'ndan ayrı kalmaya dayanamazlar. O'nun için ve
O'nun varlığında sabrettiler. O'nunla olabilmek için
her çeşit güçlüğe karşı durdular. O'na yakın olmayı
arzuladılar. Nefislerinin barınağını bıraktılar. Hevâ ve
tabii isteklerini bir yana attılar.

Onlar İslâm dinine sahip olurlar; Mevlâ'ya onunla va-
rırırlar. Yollarında önlerine âfet, belâ, musibet, gam, ke-
der, açlık, susuzluk, çıplaklık ve her türlü sefalet çıkar.
Fakat onlar hiç birine önem vermeden yürür giderler.
Yollarından dönmeleri imkânsızdır. Buldukları hâli
değiştiremezler. Onlar öncüdür. Yolları kesik değildir.
Kalbin ve kalbin selâmetini buluncaya kadar hâlleri
yolculuktur, giderler, giderler...

Ey cemaat! Hakk Teâlâ ile karşılaşacağınızı biliniz; iş-
lerinizi ona göre yapınız. O'nun karşısına çıkmadan
önce hayâ duygusuna sahip olunuz. İman sahibi önce
Allah'tan utanır, sonra da kullardan... Aksi hâlde dine
girmiş sayılmaz, iman tam olmaz. İman ölçülerini aş-
mış olur. İman sahibine, utanmaz olmak yaraşmaz.
Hem utanmak, hem de dinin esaslarını yerine getir-

mek icap eder. Onun esaslarını esirgemek her iman-lıya düşen bir vazifedir. Her emir yerine getirilmelidir. Allah yolundan sizi, şefkat duygunuz alıkoymasın.

Peygamber'e (s.a.v) uyan, zırhını giyer, bütün güzelliğini alır. Gümüş bileziğini koluna takar. Kılıcını da alır. Bir yandan sertlik, bir yandan da mülâyemet duygusu besler. Her çeşit güzelliğini Peygamber'in (s.a.v) âdetinden alır. O'nun güzel huyları ile bezenir. Bunları yapmakla ruhunda şenlik duyar. Bu hâlleri ruhunda bulan, Peygamber'in tam ümmetinden olur. O'nun vekili olur. Hakk kapısına davet eder. Zaman gelir, ölürse yerine başkası gelir. Bu cins ümmet çok azdır. Binde bir çıkar.

Kulları Hakk'a çağırmak ve onların cefasına tahammül etmek kolay değildir. Bu kolay olmayanı, o büyükler yapar. Kullardan gelen her çeşit ezâ ve cefaya dayanırlar. Onlar, münafıkları yola getirmek için dıştan yüzlerine gülerler. Fâsık kişiler onlara güler, oyun eder, kandırır. Kullar onlara ne yaparsa yapsın, tahammül ederler. Bütün gayeleri onları Hakk kapısına götürmekten ibarettir.

Büyüklerin dediği gibi içi bozuklara, yalnız Allah yolcuları güler yüz gösterir. İrfan sahibi, fâsık kişiye güler. Fâsık adam, içini bilen yok sanır. Hâlbuki arif olan, onun içindeki karanlığı bilir. Kalp gözünün kararlığını ve hileli işlerinin çokluğunu anlar. Münafık ve fâsıklar, işlerinin gizli kaldığını sanır, yanırlar. Sanki kendilerinin bozukluğunu sezen yoktur. Bu hâlleri onları çok yanıltır. Onların erenlere karşı saklı hâlleri yoktur. Fâsık ve münafık olanı, her hâli gösterir. Elleri, tenleri ve bakışları belli eder. İçte ve dışta, duruşlarında ve hareketlerinde onların ne olduğu kolay sezilir.

Yazık ki, Allah yolcularından saklı iş tutacağınızı sanıyorsunuz. Ne zamana kadar ömrünüzü boş yere harcayacaksınız? Sizi, öbür âlemin iyilik kapılarına iletcek birini arayınız.

Ey öbür âlemden gafil kişiler, kendinize geliniz! Allah, en büyüktür. O'nun büyüklüğünü biliniz, işlerinizi O'na göre yürütünüz.

Ey kalpleri ölü olanlar!

Ve ey sebepleri ilâh olarak kabul edenler!

Ve ey etrafında toplanan kullara ve kuvvet sahiplerine tapanlar, siz ne hâl olacaksınız?

Ağalara ve bölge sultanlarına ibadet edenler, sonunuzu düşününüz. Onlar hiç bir yönü bilmezler; onları bırakın Allah'a dönün. Kârı ve zararı Allah'tan bilmeyen O'na kulluk edemez. Herhangi bir şeyi kim-

den görmekte isen onun kulusun. Allah'tan görürsen O'nun kulu olursun.

İmansız, bugün sıkıntı ve darlık ateşi içindedir. Yarın cehennem azabına girecektir. Cehennem azabından ancak ittikâ ve ihlâs sahibi muvahhidler kurtulur. Tevbe edenler selâmete ererler. Tevbeyi önce kalbinizle yapınız, sonra dilinizle.

Tevbe bir kuvvettir. O her iyiliğin kalbi sayılır. Kendine göre kuvveti vardır. Tevbe yapıldığı zaman nefsin, şeytanın, kötü arkadaşların saltanatı yıkılır; onlara harcanan kuvvet, gözüne ve kalbine gelir. Tevbe ile varlığın kuvvet bulur. İç âlemin temizlenir. İçtiğin su helâl olur. Yediğin yemek pâk olur. Şüphe ve haram koku-sundan uzak işler tutarsın. İşlerini ayık yaparsın. Alışını verişini doğru kıalarsın; lütuf, kerem ve sevgi eli sana iştihakla uzanır. Bütün gayretini Mevlâ'ya yöneltirsin. Âdet olan şeyler gider; yerine Allah kulluğu gelir. Masiyet kalkar, yerine itaat girer. Sonra her şeyin hakikatini anlamaya koyulursun. İslâm dininin icaplarını yerine getirirsin. Her amelini dinin şehadetiyle yaparsın. Din emrinin hazır olmadığı yerde zındıklık başlar.

İyi hâli bulursan, fenâ derecesini bulursun. Fenâ, Hakk (c.c) varlığında yok olmaktır. Yok olunca kötü huylar gider, halkı görmez olursun. Dışın mahfuz olur. Kötülük görünmez. İç âlemin Hakk ile meşgul olur.

Kalbini düzelt, dünya bütün varlığı ile sana gelir. Sen onda hoş kalırsın. Halk tümü ile sana uyar. Gelmiş ve gelecek hiç bir şey sana zararlı olamaz, Mevlâ'nın kapısından seni alamaz. Çünkü sen, O'nunlasın. Yalnız O'na dönmüş ve O'nun emirlerini gözetiyorsun. O'nun Cemâl ve Celâl sıfatının tecellisini seyretmekte-sin. Celâl tecellisini gördüğün zaman dağınık hâle gelirsin. Cemâl tecellisine kavuşunca dağınık hâllerin toplanır. Celâl sıfatı sezilince korkulur. Bu korku başka bir korkuya benzemez. Cemâl sıfatının tecellisini görünce de bir şeyler ümit etmeye koyulursun. Celâl sıfatının büyük tecellisi seni yokluğa götürür. Cemâl sıfatı tecelli edince yerinde sabit durur bir yere gitmek istemezsin.

Bu anlatılanları tadanlara ne mutlu!

Allah'ım bize yakınlık taamını tattır, ülfet şarabını içir!

"Dünyada iyilik ver. Âhirette iyilik ver. Bizi ateş azabından koru." (el-Bakara, 2/201)

Âmin!

Muharrem Orucu ve Aşûre Günü

Şaban Keseci

Muharrem ayı, hicrî takvimin ilk ayıdır. 26 Kasım 2011 Cumartesi tarihi ise Muharrem'in birinci gününe te-kabül etmektedir. Yani Efendiler Efendisi'nin (s.a.s), Mekke'den Medine'ye hicretinin 1433. yıldönümü...

İslâm tarihinde önemli bir yeri olan Muharrem ayı-nın onuncu gününe "**Aşûre Günü**" denilir. Aşûre günü 5 Aralık 2011 Pazartesi günüdür.

Bu günü **bir öncesi ve sonrası** ile oruçlu geçirmek sünnettir. (Tirmizî, Savm/50)

Hazreti Aişe validemizin bildirdiğine göre;

İslâm öncesinde Peygamberimiz (a.s) ve Mekke hal-kı "aşûre" günü oruç tutuyordu. Peygamberimiz (a.s), Medine'ye geldiklerinde de bu orucu tutmaya devam etti ve ashabının da tutmasını istedi. (Buhârî, Savm/69; Müslim, Sıyâm/128; Tirmizî, Savm/49)

Ramazan orucu farz kılındıktan sonra da Peygam-berimiz (a.s) "**aşûre orucunu**" tutmuş ve:

"Ramazan orucundan sonra en faziletli oruç, Allah'ın ayı olan muharrem ayında tutulan aşûre orucudur." buyurmuştur. (Tirmizî, Savm/46; Müs-lim, Savm/38; Ebû Dâvûd, Savm/56)

Peygamberimizin bu tavsiyesi üzerine sahabenin

bir kısmı bu orucu tutmuş, bazı sahabiler de tutma-mıştı. (Buhârî, Savm/69; Müslim, Sıyâm/113-126)

Bu ayda Hz. Âdem'in cennetten yeryüzüne indirilmesi, Hz. Nuh'un (a.s) tufandan kurtulması,

Hz. Musa (a.s) ve ona iman edenlerin Firavun'un zulmünden kurtulmaları gibi insanlık tarihinde dö-nüm noktası sayılabilecek önemli bazı olayların vuku bulunduğu rivayet edilmektedir.

Diğer taraftan bütün Müslümanları üzen, Peygam-berimizin torunu Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilmesi olayı da bu ayda vuku bulmuştur.

Bu acı olayın tasvibi mümkün değildir. Ancak tari-hin belli bir kesitinde Hz. Hüseyin ile Peygamberimi-zin soyundan gelen bir kısım seçkin insanın etrafın-da oluşan üzücü olaylar, artık tarihe mal olmuştur.

Müslümanlara düşen görev, bu tür olayların tekrar-lanmasını önleyecek bir bilinç ve anlayışa sahip ol-mak, kardeşlik, birlik ve beraberliği koruyabilmek ve yüce Allah'ın:

"Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'ân'a) sınıksız sa-rılın ve parçalanıp bölünmeyin." (Âl-i İmrân, 3/103) emrine uyabilmektir.

ZELZELEYE

Çare Bulundu (mu)?

Dünya üzerinde vukua gelen ve birçok insanın ölmesine, çok büyük zararlarına yol açan, hepimizin korkup tir tir titrediği başta depremler olmak üzere, rüzgâr ve benzeri olaylar karşısında insanoğlu acizdir.

Tornado, hortum, tayfun ve adı ne olursa olsun, Cenâb-ı Allah'ın kanunlarını hiçbir teknoloji durduramaz. Belki aldığı ufak çaplı önleyici tedbirlerle zararları biraz azaltılabilir.

Teknolojinin yapamadığı bu önleyici tedbirlerin hepsinden daha etkili ve tesirli iki yolu ben biliyorum.

Bu iki yol dikkatlice ve titizlikle tatbik edildiği takdirde bu felaketlerden kurtuluruz.

Yoksa bütün servetler fedâ edilse, bu ortamda felaketlerden kurtulmak mümkün değildir.

Bunları veriyorum:

1. Cenâb-ı Allah'a iman, O'nun gönderdiklerine iman ve onları gönülden kabul etme.

2. Günahlara 'dur' deme ve bunlar için tevbe ve istiğfar etme.

Bu, bize Kur'an-ı Kerim'in öğrettiği yoldur. Nûh sûresinde Cenâb-ı Allah böyle buyuruyor. (Nûh, 71/5-20)

Bunlar aslında yeni şeyler değildir. Kur'an'ın haber verdikleridir. Bunların tarihi tâ Hz. Âdem'le başlar. Fakat bir kısım insanlar inkâr eder.

Zülcenâheyn

Bazı müslümanlar idrakten yoksundur. Alayan müslümanlar da kendilerini dinleyen ihlâslı insanlara ulaşamazlar veya inkâr hastalığı içinde bulunanlar bunlara kulaklarını tıkırlar. Asla anlamak istemezler.

Cenâb-ı Allah geçmiş milletlerden Âd ve Semûd gibi kavimlerin kıssalarını haber verir. İnkârları, isyanları, günah işleyip tevbe etmemeleri ve yola gelmemeleri sebebiyle nasıl bir anda helak edildikleri, yeryüzünden nasıl silindikleri anlatılır.

Öyleleri vardır ki üzerlerine taş, kurbağa, bit... yağmış, bazıları da Cebrail'in sayısıyla perişan edilmişler, ödleri parçalanarak yeryüzünden silinmişlerdir.

Biz niçin Kur'an okuruz? Sevap kazanmak için, Rab-bimizle mükâleme etmek için.

Ya sonra? İbret almak, emir ve yasaklarına uymak için değil mi?

Evetyledir ve öyle olmalıdır. Çünkü Rabbimiz buyurmuş:

"Yaş ve kuru ne varsa hepsi bu kitapta mevcuttur." (En'âm, 6/59) Peygamberimiz buyurmuş:

"Kim sizden önce gelenlerin haberlerini öğrenmek istiyorsa Kur'an-ı Kerim'i okumalıdır." (Ebû Hamid el-Gazali, İhyâu Ulûmi'd-Dîn, I/290; ez-Zerkeşi, el-Burhân, II/154)

es-selâmü aleyküm...

Mevlid-i Nebî

Dr. Yunus AKYÜREK

Mevlid, "doğmak" anlamına gelir. İhlâs sûresinde geçen "O, doğmamış ve doğrulmamıştır..." kelimelerinden mastardır.

Rasûl-i Müctebâ *sallallâhü aleyhi ve sellem* Efendimiz'in dünyayı teşrifleri, önümüzdeki 3 Şubat Cuma'yı, 4 Şubat Cumartesi'ye bağlayan geceye rastlar.

Âlemler nura gark oldu

Muhammed doğduğu gece

Mü'min münafık fark oldu

Muhammed doğduğu gece

Aşkın nuru yere indi

Suyun rengi nura döndü

Hep susuzlar suya kandı

Muhammed doğduğu gece

Müslümanlar, Selâhaddin-i Eyyübî'nin eniştesi Erbil sultânı, Ebû Sa'îd el-Muzaffer Kökbörî (1154-1232)'dir. O, her sene Efendimiz *aleyhisselâm*'ın doğduğu hafta boyunca şenlikler düzenler, hastaları ziyaret eder, hastaları ücretsiz tedavi ettirir, bilgi yarışmaları düzenler, yoksullara ve muhtaçlara yardımcı olurdu. İlim adamlarına çeşitli hediyeler verir, bu vesileyle başta Efendimizin hayatı olmak üzere Kur'ân-ı Kerîm ve diğer alanlarda halkın bilgilenmesini sağlardı.

Bu gelenek günümüze kadar artarak süregelmiştir. Öyle ki şu anda yeryüzündeki müslümanlar, her sene bu geceyi "Mevlid Kandili" olarak kutlamaktadır. Her yerde Mevlid kasideleri okunarak, Resûlullah *sallallahü aleyhi ve sellem* hatırlanmaktadır.

İslâm âlimlerinden İmâm Celâlüddîn Abdurrahmân bin Abdülmelik Kettânî der ki:

"Mevlid günü ve gecesi mübecceldir, yani şerefi, kıymeti çoktur. Kendisine tâbi olanlar için kurtuluş vesîlesi olan Resûlullah Efendimizin doğumu için sevinmek, Cehennem azâbının azalmasına sebep olur. Bu geceye hürmet etmek, sevinmek, bütün senenin bereketli olmasına sebep olur. Mevlid gününün fazileti Cuma günü gibidir. Cuma günü, Cehennem azâbının durdurulduğu hadîs-i şerîf ile bildirilmiştir. Bunun gibi, Mevlid gününde de azâb yapılmaz. Mevlid geceleri sevindiğini göstermeli, çok sadaka vermeli, davet olunan yerlere gitmelidir."

Ayrıca bu gece kaza namazları kılmalı, Kur'ân-ı Kerîm okumalı, duâ, tevbe etmeli, hayır hasenat yapmalı, müslümanları sevindirmeli, bunların sevâblarını ölümlere de göndermelidir. Hülâsa; bu gecelere tazim/saygı göstermelidir. Saygı göstermek ise günah işlememekle olur.

Hâfız bin Cezerî *hazretleri* buyurdu ki:

"Ebû Leheb, rüyada görülüp ne hâlde olduğu sorulunca, 'Kabir azâbı çekiyorum. Ancak her sene Rebîulevvel ayının on ikinci gecesi azabım hafifliyor. İki parmağım arasından çıkan serin suyu emerek ferahlıyorum. Bu gece Resûlullah dünyaya ge-

lince, Süveybe ismindeki câriyem bana müjdelemişti. Ben de sevincimden onu âzad etmiş ve ona sütannelik yapmasını emretmiştim. Bunun için azabım hafifliyor.” dedi.

Ebû Leheb gibi âyet-i kerîmeler ile zemmedilen azgın bir kâfirin, kutlu doğum münasebetiyle sevincinden birkaç iyilik yapması azabını hafifletiyor ise, o yüce Peygamberin ümmeti olan bizler, eğer ki bu geceyi hakkıyla değerlendirebilirsek Rabbimizin af, rahmet ve mağfiret deryasına yelken açabiliriz.

Her şey O'nun hürmetine...

Doğuran ana sevindi

Ağlayan oğul avundu

Nice küffâr dine geldi

Muhammed doğduğu gece

Huri kızlar geldiler

Kundağın bile sardılar

Muhammed'e yüz sürdüler

Muhammed doğduğu gece

Gökten yere nur atıldı

Yediler kırka katıldı

Keşişler de dil tutuldu

Muhammed doğduğu gece

Yunus derki, ey kardeşler

Şad olsun cümle dervişler

Secde etti dağlar taşlar

Muhammed doğduğu gece...

Hz. Peygamber'in DEVLET ADAMI Kriterleri

Prof. Dr. Hüseyin ALGÜL

Peygamber Efendimiz (s.a.s), devlet kademelerine atama yaparken belli usûl ve kâideleri göz önünde bulundurmuştur. Bu konuyu maddeler halinde açıklamaya çalışalım:

1. Hz. Peygamber, memurlarında kuvvetli iman, takva ve sâlih amel arıyordu. Buna göre onun memurları, Allah'ın (c.c.) emir ve yasaklarına titizlikle uya-caklardı; özü sözü bir, davranışı düşüncesini doğru-lar bir şahsiyet sahibi olacaktı.

2. Hz. Peygamber, memurlarında ilmî dirayet arı-yordu. Özellikle İslâm Hukuku (Fıkıh) alanında ihtis-as sahibi olmalarına dikkat ediyordu. Kur'ân ve Sünnet'in inceliklerine vakıf olmalarını arzu ediyor-du. O'nun memurları arasında, cahil kimselere tesa-düf edilmezdi. En azından İslâm'ın bütünü hakkın-da öz ve doğru bilgiye sahip bulunurlardı.

3. Hz. Peygamber, memurlarında İslâm düşüncesi-ne samimiyetle bağlılık aradı. O'nun memurları, bir İslâm idealisti idiler. Gittikleri yerlerde hizmet ver-mekte oldukları kişilere, her yönüyle örnek olmak-ta idiler. Nasıl ki, Hz. Muhammed (s.a.v.), ümmetin bütünü için örnekse, memurları da bulundukla-rı beldenin ahalisi için örnek olmalıydılar. Hiç kim-se, memurun şahsında İslâm'a ve Hz. Peygamber'e söz getirmemeliydi. Diğer bir ifadeyle hiçbir me-mur, icraatı ile Hz. Peygamber'e lâf getirmemeliydi. Peygamber adına yanlış uygulama yapmamalıydı, Peygamber'in verdiği yetkiyi kötüye kullanma-lıydı.

4. Hz. Peygamber, memurlarının halka karşı anlayışlı, sempatik, müjdeleyici, güler yüzlü ve hoşgörü sahibi olmalarını arzu ediyordu. Böylece memurlar, halkın işini günü gününe ve hızla yürütmekle kal-

mayıp, davranışlarıyla da örnek olacaklar, adeta bir müşid ve mübellîğ, bir öğretmen durumunda olacaklardı. Problemlerinin dirayetli, özü-sözü bir, vicdanlı, merhametli, şefkatli, sevimli devlet adamlarınca çözümlendiğini gören halkın, İslâm devletine ve onun lideri olan Hz. Muhammed'e (s.a.v.) güvenleri artacak, sadakat ve bağlılıkları kuvvetlenecekti. O'nun bu konudaki talimatı şudur: **"Kolaylaştırınız, güçleştirmeyiniz; müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz!"** (Buhârî, İlim/11; Müslim, Cihad/5)

5. Hemen bu hadisten anladığımızı göre, Hz. Peygamber'in memurlarında, bürokratik engeller yoktur. Hz. Peygamber, milletin işini zorlaştıran, işleri kasıtlı olarak yavaşlatan, işi yürütmekle beraber halka karşı sert davranan, hatır-gönül inciten devlet memurlarına asla müsamaha etmezdi. Bir duası, bu konuya ışık tutar:

"Allah'ım! Her kim, ümmetimin işinden bir şeyi üzerine alır da onlara meşakkat verirse, sen de ona meşakkat ver. Her kim de, ümmetimin işlerinden bir şeyi üzerine alıp onlara lütuf ve merhametle muamele ederse, sen de ona lütuf ve merhametle muamele yap!" (Müslim, İmâre/19, Sofuoğlu Tercemesi, VI, 20)

Demek ki, Hz. Peygambere göre hizmet alanlarında işler engelsiz yürüyecekti, bürokratik engeller şöyle dursun, işlerin yavaşlatılması bile günahı ve onun memurları böyle bir günahı kaçmak durumunda idiler.

6. Rasûl-i Ekrem'e göre halk hizmetlerinin yürütülmesi, bir çeşit sosyal cihaddı. Memurlar da bunu yürüten inançlı, dirayetli, bilgili-becerikli, iyi davranış sahibi, iyi niyetli kişilerdi. Hizmetini, bu duygu ve düşüncelerle yerine getiren bir memur, aynı zamanda ibâdet sevabına erişiyordu. Çünkü Cenâb-ı Hak, kullarının işlerini görüveren ve kolaylaştıran yetkililere, öteki dünyada kat kat mükâfat vaat ediyordu. Zalim, kötü niyetli, işleri bile bile zorlaştıran, bozguncu, sevimsiz, merhametsiz kişiler ise, mükâfat yerine ceza göreceklerdi. Onlar, bu durumda herhangi bir ibâdet sevabını alamadıkları gibi, günah işlemiş de oluyorlardı.

7. Hz. Peygamber (s.a.v.), halk hizmetlerinde (valilik, zekât memurluğu vb.) görev almakta ısrar edip hırs gösterenleri, istihdam etmiyordu. Bunun sebebi, memuriyeti bir dünyalık gibi görmeyi önlemek, bu yolla kanunsuz kazanç peşinde koşulmasına engel olmak; kendisini dizginleyemeyen zayıf iradeli, macera düşkünü kişileri de devlet kademelerinden uzaklaştırmaktı. Buna dair pek çok hadîs-i şeriften dördünü burada nakledeyim:

"Kim ki, âmme (toplum, millet, memleket) ile ilgili bir iş ister de bunda ısrarla tama' ederse (hırs gösterirse), biz onu istihdam etmeyiz." (Buhârî, İcâre/1; Müslim, İmâre/14; Şeyh Mansur Ali Nasîf, Tâc, çev. Bekir Sadak, III, 81)

Bu hadisin sebep-i vürudu şudur: Ebû Mûsa el-Eş'arî (r.a.), iki amcaoğlu ile Rasûlullâh'ın huzuruna girmişti. İkisi de ısrarla, hırsla görev istiyorlardı. Peygamber Efendimiz, az önce meâlini naklettiğimiz hadîs-i şerifi bunun üzerine buyurdu ve istekli olan iki kişiyi görevlendirmede, öte yandan hiç bir istekte bulunmayan Ebû Mûsa el-Eş'arî Hazretlerini, Yemen'e vali olarak görevlendirdi. (Bk. Müslim, M. Sofuoğlu Tercemesi, VI, 16)

"Bir devlet memuriyeti istemeyiniz; Zira senin isteğin üzerine bu iş sana tevdi edilecek olursa, sen bu işteki kifayetsizliğinden/yetersizliğinden dolayı sorumlu tutulursun, böyle olmayıp da sen istemeksizin bu iş sana tevdi edilecek olursa, yardıma eriştilirsin." (Müslim, İmâre/13; Ebû Dâvud, İmâre/2; Tâc, III, 80)

Bu hadisi Rasûl-i Ekrem (s.a.v.), Abdurrahman b. Semure (r.a.)'ye söylemiştir.

Ebû Zerr (r.a.), şöyle demiştir: **"Ya Rasûlallâh! Beni bir yere vali olarak tayin etmeyecek misin?"** dedim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), eli ile arkama vurdu ve sonra: **"Ey Ebû Zerr! Sen zayıf bir adamsın, bir yerin valisi olmak, kıyamet gününde hüsrân ve pişmanlıktır. Ancak hakkı ile o vazifeyi alan ve elindeki vazifeyi eksiksiz yapan kimse, bu hüsrân ve pişmanlıktan yakayı kurttır"** dedi. (Tâc, III, 81 vd. Müslim-Ebû Dâvud'dan)

"...Emâret/resmî görev hususunda da insanların hayırlısı, böyle bir göreve gelmeden emâreti

hırsla istemeyen (fena gören) kişilerdir...” (Sahih-i Buhârî, Tecrid-i Sarîh Tercemesi, IX, 215 vd. h. no: 1421)

Hadis-i şeriflerden açıkça anlaşıldığına göre Efen-dimiz (s.a.v.), ısrarla isteyeniyi değil, arzulu olmayan fakat vasıflı, liyakatli, takva sahibi kişileri görevlendiriyordu. Takva sahibi ve âlim de olsa -Meselâ Ebû Zerr meselesinde olduğu gibi- hizmet yerinde otoriteyi sağlayabilecek niteliklerden uzak olanları da görevlendirmiyordu. Şayet bir kişi, kendi ısrarıyla bir göreve gelmişse güçlükle karşılaştığında yalnız kalacak, isteği olmaksızın göreve getirilmişse Cenâb-ı Hak ve O'nun kalplerini yönelttiği kişiler, öy-lelerine güçlükle karşılaştığında yardım edecekti. Yine Ebû Zerr hadisinden anlaşıldığına göre, hakıyla vazifesini yapabilecek olanların vali ve benzeri görevlere gelmeleri esastır. Aksi halde yapamayacakları bir vazifeye gelmek istemeleri, vebalden başka bir şey değildir.

8. Hırs gösterenin, devlet kademelerinde istihdâm edil-mesi durumu ile adam kayırma ya da iltimas denilen şey de önlenmiş oluyordu. Yani bir kimse, ne kadar arzu etse, hat-ta araya adam da koysa yine de istediği bir göreve gele-meyecekti. Çünkü bu, hak etmediği bir görevdi. Şayet hak ettiği bir vazife ise, zaten araya adam koymaya gerek yoktu. Nitekim bu anlamda, devlet idaresi ve devlet hizmetleri, emanete benzetilmiştir. Ve İslâm “emânetin korunması prensibini” getirmiştir. Bununla ilgili bir hadis şöyledir:

“Emanet zayi edildi mi, kıyameti bekle!” buyurmuş, “Emaneti zayi etmek nasıl olur?” diye sorulunca da: “İş, ehil olmayana verildi mi, kıyameti bekle!” demiştir. (Sahih-i Buhârî Tecrid-i Sarîh Tercemesi, I, 67, h. no: 54)

Yine Ebû Zerr Hazretlerinden naklolunduğuna göre Sevgili Peygamberimiz, emirliğin “emânet” olduğunu belirtmiş **“Emanetin gereğini yerine getirmeyenlerin, kıyamet gününde küçük düşeceklerini (rezil olacaklarını) ve pişman olacaklarını...”** ifade buyurmuştur. (Müslim, İmâre/16 (VI, 18)

9. Hz. Peygamber (s.a.v.), istihdam ettiği memurunun zarurî ihtiyaçlarını devlet hazinesinden karşılıyor ve yetecek kadar da maaş veriyordu. Rasûl-i Ekrem Hazretleri, memuruna aile fertleriyle rahatça kalabileceği bir mesken sağlıyor, yani konut problemini hallediyor, ev işlerine yardım edecek bir hizmetçi için tahsisat ayırıyor, işyerine gidip gelebilmesi için bir binit veriyordu.

10. Hz. Peygamber (s.a.v.), isteyeniyi değil, liyakatli olanı seçmekle, seçtiğini de ekonomik bakımdan tatmin etmekle rüşvetin de önüne geçmiş oluyordu. Çünkü O, memuruna sosyal bir refah temin ettikten sonra alacağı her kuruşun **“bir kusur, haddi tecavüz veya hırsızlık sayılacağını...”** belirtiyordu. Devletin öngördüğü maaşın dışında, hizmeti yürütürken, ahalden maddî bir şey sağlamak şöyle dursun, görev

başında hediye kabulü bile yasaklanıyor, bunlar da bir çeşit rüşvet sayılıyordu. Bu konuda Müslim’de kaydolunan İbn Lütbiyye olayı fevkalâde anlamlıdır:

Rasûl-i Ekrem’e göre halk hizmetlerinin yürütülmesi, bir çeşit sosyal cihad-ıdır. Memurlar da bunu yürüten inançlı, dirayetli, bilgili-becerikli, iyi davranış sahibi, iyi niyetli kişilerdi. Hizmetini, bu duygular ve düşüncelerle yerine getiren bir memur, aynı zamanda ibâdet sevabına erişiyordu. Çünkü Cenâb-ı Hak, kullarının işlerini görüveren ve kolaylaştıran yetkililere, öteki dünyada kat kat mükâfat vaat ediyordu. Zalim, kötü niyetli, işleri bile bile zorlaştıran, bozguncu, sevimsiz, merhametsiz kişiler ise, mükâfat yerine ceza göreceklerdi. Onlar, bu durumda herhangi bir ibâdet sevabını alamadıkları gibi, günah işlemiş de oluyorlardı.

Rasûlullâh (s.a.v.), Esed Kabilesinden İbn Lûtbiyye (r.a.) adlı kişiyi, zekât memuru tayin etmişti. Vazifesini tamamlayıp Medine'ye döndüğünde yanında çok eşya getirdi ve:

“Şu, size ait verilmiş zekât malıdır, şunlar ise bana hediye olarak verilmiştir” dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz, minbere çıkıp Cenâb-ı Hakka hamd ü sena ettikten sonra şöyle buyurdu:

“Nasıl oluyor da bizim göndermiş olduğumuz bir vergi tahsildarı dönüp geliyor ve: ‘Bu size aittir ve şu ise benimkidir’ diyebiliyor. O, anasının yahut babasının evinde oturup kalsaydı da görseydi bakalım, kendisine herhangi bir hediyeye gelecek miydi?” (Müslim, İmâre/26-29)

Devlet malından bir iğne değerinde eşyayı bile zimmetine geçirenin büyük günah işlemiş olacağına dair Sevgili Peygamberimizin şu uyarısını da nakledelim:

“Sizlerden her kimi bir işe tayin ettik de o da bir iğne ve daha yukarı değerinde bir şeyi bizden gizledi ise, bu meblağ, kıyamet günü onun getireceği bir hıyanet ve hırsızlık metaı olmuştur.” (Müslim, İmâre/30 (VI, 30)

11. Hz. Peygamber, memurlarının maslahata göre gereken tedbirleri alabilecek ve içtimâî disiplini ayakta tutabilecek ruh yapısına sahip olmalarını arzu eder, zayıf olanları tayin etmezdi. Emirlik için adı geçen Ebû Zerr'e (r.a.) söylediği söz bu açıdan önemlidir.

“Ey Ebû Zerr! Ben seni zayıf kalpli görüyorum. Kendim için istediğim her hayır ve saâdeti, senin için de isterim. Böyle yufka yürekli olduğun sürece, iki kişi söz konusu olsa bile sakın emir olma, herhangi bir yetim malı idaresini de üzerine alma!” (Müslim, İmâre/17 (VI, 18)

12. Hz. Peygamber, memurlarının yüksek seviyede sorumluluk duygusuna sahip olmalarını ve adaletten ayrılmamalarını tembih ederdi. Bu konuda üç hadis nakledelim:

“Haberiniz olsun ki, hepiniz çobansınız ve idare-niz altındakilerden sorumlusunuz. İnsanlar üzerinde yönetici olan kişi, bir güdücüdür ve güttüğünden sorumludur...” (Müslim, İmâre/20 (VI, 21)

“Adalet edenler, Allah (c.c.) katında nurdan min-

berler, yüksek menziller üzerinde olacaklardır. Bunlar kendi ahali ve idarelerinde bulunanlarla ilgili hükümlerinde her zaman adalet ederler.”

(Müslim, İmâre/18 (VI, 19)

“Allah'ın, bir halk topluluğunu güdüp idare etmek vazifesini verdiği her kul, öleceği gün idare ettiklerine aldatıp zulmetmiş olarak ölürse, Allah (c.c.), ona Cennetini muhakkak haram kılacaktır.” (Müslim, İmâre/21 (VI, 22 vd); Müslim, Zekât/91 (III, 222)

13. Hz. Peygamber, memurlarının yüksek muhakkeme gücüne, olayları iyi değerlendirme kabiliyetine, Kitâb ve Sünnet'ten hüküm çıkarmayı bilerek ictihâd yapabilme kuvvetine sahip olmalarını arzu ederdi. Yemen'e vali olarak gönderirken Muaz b. Cebel ile aralarında geçen konuşma, bu konuya açıklık getirmektedir.

Hz. Peygamber, Muaz'ı uğurlarken, **“Yeni bir mesele ile karşılaştığında nasıl hareket edeceğini”** sormuş, o da **“Allah'ın Kitâb'ına başvuracağını”** bildirmişti. Hz. Peygamber'in, **“Aradığın meselenin hükmünü onda bulamazsan ne yaparsın?”** sorusuna **“Rasûlullâh'ın Sünnet'ine başvururum”** cevabını vermiş, **“Şayet Sünnet'te de bulamazsan ne yaparsın?”** sorusuna ise, Muaz (r.a.), **“İctihâd ederim”** cevabını vermişti.

Rasûl-i Ekrem Hazretleri, Muaz'ın meseleye bu tarz bakışından çok hoşnut olmuş ve böyle bir valiye sahip olduğu için Cenâb-ı Hak'a hamd etmiştir. (Tirmizî, Ahkâm/3; İbn Hanbel, Müsned, V, 230; Şiblî, Asr-ı Saâdet, I, 447 vd.d; Tâhirü'l-Mevlevî, Müslümanlığın Medeniyete Hizmetleri, I, 124)

14. Hz. Peygamber, memurlarının hizmet alanlarında mesai arkadaşları ile iyi geçinmeleri hususunda önemle durmuş, hizmette verimliliğin buna sıkı sıkıya bağlı olduğunu belirtmiştir.

Said b. Ebî Dürre (r.a.)'den, babasının şöyle dediği rivayet edilmiştir:

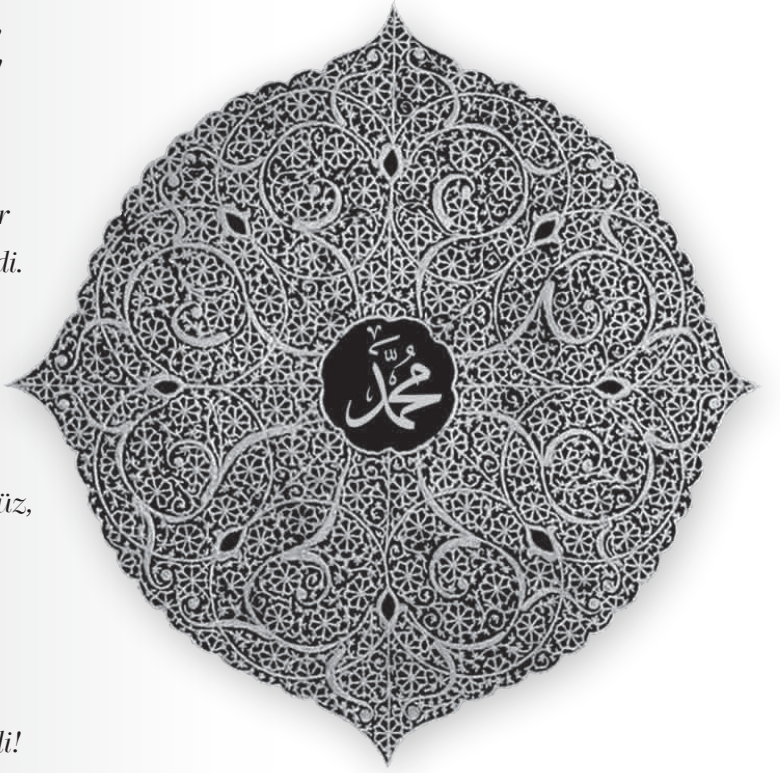
“Peygamber (s.a.v.), babam ile Hz. Muaz b. Cebel'i Yemen'e gönderdi ve kendilerine: ‘Her ikiniz de kolaylaştırın, güçleştirmeyin müjdeleyin, nefret ettirmeyin ve birbirinize uyun!’ dedi.” (Tâc, III, 102 (Buhârî-Müslim); IV, 705)

Bir başka rivayette de **“...Birbirinize uyun, ihtilâfa düşmeyin”** kaydı vardır. (Tâc, IV, 705)

On Dört Asır Evvel

On dört asır evvel, yine böyle bir geceydi,
Kumdan, ayın on dördü, bir öksüz çıkverdi!
Lakin o ne hüsrandı ki; hissetmedi gözler,
Kaç bin senedir hâlbuki bekleşmedelerdi!
Neden görecekler, göremezlerdi tabii;
Bir kere, zuhur ettiği çöl, en sapa yerdi.
Bir kere de, mamure-i dünya, o zamanlar
Buhranlar içindeydi, bu günden de betardi.
Surtlanları geçmişti beşer yurucılıkta;
Dişsiz mi bir insan, onu kardeşleri yerdi.
Fevza bütün afakını sarmıştı zeminin,
Salgındı, bugün şarkı yıkan tefrika derdi.
Derken, büyümüş kirkına gelmişti ki öksüz,
Başlarda gezen kanlı ayaklar suya erdi.
Bir nefhada insanlığı kurtardı o ma'sum,
Bir hamlede kayserleri, kisraları serdi!
Aczin ki, ezilmekten bütün hakkı, dirildi.
Zulmün ki, zeval aklına gelmezdi, geberdi!
Âlemlere rahmetti evet şer-i mübîni,
Şehbâlini adl isteyenin yurduna gerdi.
Dünya neye sahipse, O'nun vergisidir hep;
Medyun ona cemiyyeti, medyun O'na ferdi.
Medyundur o masuma bütün bir beşeriyet
Ya Rab, bizi mahşerde bu ikrar ile haşr et!

Mehmet Akif Ersoy

Dünyevîleşmek , Yahut Sekülerleşmek

Prof. Dr. Mustafa KARA

Çağımız insanını mahveden en büyük bombanın adı "sekülerizasyon"dur.

Yani dünyevîleşmek. Yani âhireti yok saymak...

Uluslar arası sermayenin güçlenebilmesi ve dünyaya hâkim olabilmesi için bu şarttı. Ve gereği yapıldı. Dünya bütün şehvet, zinet ve cazibesıyla insana sunuldu. Şişman kedilerin cebinin dolması için insanların cebinin boşaltılması gerekiyordu. Gereği yapıldı...

İnsanın dünyevîleşme tuzağına düşmesinin önündeki en büyük engel mukaddes kitaplar ve bu metinlerde yer alan uhrevîleşme esaslarıydı. Önce bu mânianın ortadan kalkması gerekiyordu. Gereği yapıldı...

Bu ilâhî mesajlar, hor görüldü. Bu mesajları destekleyen anlayışlar "çağdışı" damgasıyla depoya kaldırıldı. "Yalan dünya" ifadesi ters yüz edildi.

"Öteki dünya masalı" üretildi.

Tevrat'ta yer alan şu ifadeler "sermaye, sermaye"

diye gözü dönen yahudiye bir şey söylemez oldu:

"Allah'ın olan Rabbi seveceksin ve bütün günler onun tembihini ve onun kanunlarını, hükümlerini ve emirlerini tutacaksın." (Tesniye/11)

"Allah'ın Rabbini unutmaktan sakın! Ta ki yiyip doyduğun ve iyi evler bina edip içinde oturduğun ve sığırların ve sürülerin çoğaldığı ve her şeyin çoğaldığı zaman yüreğin yükselmesin. Ve ta ki yüreğinde benim için bu serveti yapan kendi kudretim ve kuvvetli elimdir, demeyesin!" (Tesniye/9)

İncil'de yer alan şu cümleler para, sermaye, servet ve şirketten başka bir şey bilmez, duymaz hale gelen hıristiyanlara da bir şey söylemez oldu.

"Yeryüzünde kendinize hazineler biriktirmeyin ki, orada güve ve pas yiyip bozar ve orada hırsızlar delip girerler ve çalarlar. Fakat kendinize gökte hazineler biriktirin ki orada ne güve ne de pas yiyip bozar ve hırsızlar orada ne delerler ne de çalarlar. Çünkü hazinenin nerede ise yüreğin de orada olacaktır." (Matta/6)

Dünyaya, paraya, mala-mülke, şan ve şatafata, şirket ve holdinge tapan insanlar ritüellerini günümüzde sekülerizasyonla taçlandırıdılar.

Âhiret inancına yönelik bu bombardıman o kadar güçlü ve sürekli oldu ki dinî ikaz ve uyarıları inkâr etmeyenler bile bunları seküler bir zihin gibi yorumlamaya ve anlamlandırmaya başladılar. Âyet ve hadislerin içi boşaltılarak "reklam" unsuru haline getirildi. Vurgular dünyanın, sermayenin, üretimin lehine çevrildi.

Meselâ; "Çalışmak ibadettir", "Kazanan Allah'ın sevgilisidir", "Dünya, âhiretin tarlasıdır", "Dünyadan nasibinin unutulma!"

Cân-ı canân,

Dünyevîleştirme projesinin aktörleri, reklam ve propaganda ile kafalarımızı o derece işgal ettiler ki, âhiretin daha kalıcı ve cazibeli olduğuna dair mukaddes kitaplardaki cennet tasvirleri bir şey ifade etmez hale geldi. Aleyhteki bütün sesler kısıldı, kısılmayanlar da duyulmaz hale geldi. Çünkü ses aletleri gibi söz aletleri de onların elindeydi. Kimse patronların, fabrikaların aleyhinde konuşmama lıydı. Çünkü onlar birkaç bin işçi çalıştırıyorlardı. İş imkânı sunuyorlardı. Önemli mi insanı ve tabiatı tahrip etmesi? Önemli mi içme suyu havzalarını kirletmesi?

Bu menhus çark böyle döndü durdu ve her gün okuduğumuz halde şu âyet bize bir şey söylemez oldu:

"Bilin ki ey insanlar! Bu dünya hayatı sadece bir oyundan, geçici bir eğlence ve güzel bir gösteriden, birbirinizle büyüklük yarışına girişmenizden ve daha çok servet ve çocuk sahibi olma hırsınızdan ibarettir. Bu dünyanın durumu hayat getiren yağmurun hikâyesine benzer. Yağmurun yeşerttiği bitki, toprağı ekenlere sevinç verir. Ama sonra kurur ve sen onun sarardığını görürsün. Sonunda toprak haline gelir. Ama öteki dünyada insanın durumu ile yahut Allah'ın bağışlayıcılığı ve hoşnutluğu... Çünkü bu dünya hayatı kendini kandırmanın zevkini tatmaktan başka bir şey değildir." (Hadid, 57/20)

Aziz dost,

Dünyanın ışıltı ve parlıltısı gözlerimizi o derece kamaştırdı ki kendi kendimizi kandırmayı "din" haline getirdik. Dünyanın geçiciliğı ile yeme-içme, giyim-kuşamda dengeli davranmayı anlatmak için kullanılan "Bir hırka bir lokma" sözü art niyetlilere malzeme oldu. Sözü esprisi yok edildi. Çünkü bu slogan, dünyaya tapmayı engelleyen, tüketim toplumu olmanın önünü kesen bir tiryak/panzehir idi.

Hayatî tehlikelerden habersiz, oyuncaklarına koşan çocuklar gibiyiz. Oyuncakları için ağlayıp-sızlayan, bağırıp çağırın sabîler gibiyiz.

Niçin? Çünkü yüzümüzü "Sevgili"ye döndüremedik.

Yâri bulamayan da ağyara kul-köle olmaya mahkûmdur.

Görenler vech-i yâri, âlem-i ağyara bakmazlar

Bulanlar sohbet-i şâhi, der u divara bakmazlar

Bursevî tespitlerine devam ediyor. Daimî olan âhiret yurdu için bu geçici dönemi iyi değerlendirmek ve "Ölmeden önce ölmek" gerektiğini söylüyor:

Var, hayat-ı bakîye sarf eyle ömr-i fânîyi

Ölmeyen ölmezden önden, olmadı manada sağ...

mesneviden

Mürşid-Mürîd-İlâhî Aşk

Mürşid - Mürîd

Bir tâlib, maksadına mürşidsiz erişemez.

Allah'ın seçkin kulları sırasına girmek için Allah ehlini aramak lazımdır. Yüce Allah bir kulunu seçip kendi varlığında yok ederse, bunun vasıtasıyla, dileklerde bulunanların dileğini de yerine getirir.

Yakîn sıfatı şeyh-i kâmil, güzel ve doğru zanlar ise onun müritleridir. Yakîn sahibi şeyh olursa o kâmil, büyük ve âlemin en büyüğü, zamanın Mehdi'si olur.

Dervişler bir tek vücut hükmündedirler. Yani sâlikler bir bütündürler.

Sülukta, bir şeyin gerçeğine olduğu gibi ermek, yani her türlü şüpheden kurtulmak demek olan yakîn de lazımdır. Üç derecedir: İlme'l-yakîn bilgiyle, 'Ayne'l-yakîn görmekle, Hakka'l-yakîn ise oluşla meydana gelir.

Aşk

Bütün maddî ve manevî sevgi ve bağların hepsi, gerçekte Allah'ı sevmek ve bilmektir.

Gerçek aşığa aşktan başka her şey haramdır.

İnsan birine âşık olduğu zaman ne zilletlere katla-

nır! Sevgilisine kavuşmak için her şeyini feda eder. Âşık için de Peygamber'in ve Allah'ın aşkı bundan aşağı mıdır?

Âşıkla maşuk arasında tam bir teklifsizlik bulunması ne güzel şeydir!

İnsan her zaman göremediği, işitemediği ve düşünemediği bir şeye âşıktır. Mecnun Leyla'nın hayalîne âşıktır. Mecazî bir sevginin hayali ona böyle bir tesir yaparsa, gerçek Sevgili'nin aşığa kuvvet, kudret bağışlamasına hayret etmemek gerekir.

Sûret aşkın fer'idir; çünkü aşk olmadan suretin değeri yoktur. Aşk, sureti meydana getirir.

Allah aşkı ve muhabbeti her şeyin içinde vardır. İnsan kendisini yaratanı nasıl sevmeyebilir? Bu sevgi onun özündedir; fakat bir takım engeller bunu duymasına mani olur. Her şeyin sonu O'na varır. Yani artık insan her şeyi Allah için sever, başkası için O'nun talebinde bulunur ve bu aşk böylece Allah'ta nihayetlenirse, sonunda Allah'ın zatını da bulur.

Ahîret de, Hakk da, dostluk ve muhabbet de gizlidir.

Aslolan, sevmektir. İnsan kendisinde bu hissi duyunca, onu arttırmak için çalışmalıdır.

Vücutlarımız bir kovan gibidir; bu kovanın balı ve mumu da ALLAH AŞKIDIR...

hikmet damlaları

Derleyen: Mürsel SIRADAĞ
(Bulancak Eski Müftüsü)

- * “Eğer gerçekten inanıyorsanız, EN ÜSTÜN SİZLERSİNİZ...” (Âl-i-İmrân, 3/139)
- * “Kur’an okunmayan yerden bela eksik olmaz, Kur’an okunan yere bela gelmez.”
- * “Din kardeşinin yüzüne gülümsemen, sadakadır.” (Tirmizî, 1/36)
- * “Ümmetin farklılığı ve farkları, kavrayıştaki ufku ve derinliği genişlemeye vesile ve gelişmeye elverişli bir rahmettir.”
- * “Farklılıklar potansiyel suç kaynağı değil, potansiyel güç kaynağıdır.”
- * “Başkalarını sevdiğimiz nispette sevilmeye layık oluruz.”
- * “Batı eğitim düzeni; dine, ahlâka, şahsiyete ve dürüst insanlığa karşı kurulmuş bir komplodur.”
- * “Üretmeden tüketen toplum, kendini tüketir.”
- * Müslüman bir insan her işinde iki şeye dikkat etmelidir:
  - Hz. Peygamber (a.s) olsa idi, bu işi yapar mıydı yapmaz mıydı?
  - Ben bu işi yaparsam acaba sağımdaki melek mi solumdaki melek mi yazar?
- * “Sırrını saklayan sırrına sultan olur, sırrını saklamayan sırrına kurban olur.”
- * “Aklın ölümü fikirsizlikten, kalbin ölümü zikirsizliktendir.”
- * “Asıl kahramanlık dünya imtihanını verip ebedi mutluluğa ermektir.”
- * “Bir gönül yıkmak, Kâbe’yi yıkmaktan daha vahimdir.”
- * “Aldatan, aslında aldanmıştır.”
- * “Edep, güzel ahlak, ilimden önce gelir.”
- * “Doğru sözlü, dürüst ve güvenilir tüccar; kıyamet gününde nebiler, siddiklar ve şehitlerle beraberdir.” (Tirmizî, Buyû’/4)
- * “Kendi içimiz nispetinde dışarı güzeldir.”
- * “Daima ümit verici, ufuk açıcı, problem çözücü, insanları sevindirici, ışık tutucu konuş ki hayra ve müjdeye eresin.”
- * “Tamamı elde edilmeyenin tamamı terk edilmez.”
- * “Allah ile aziz olanı, hiçbir sultan zelil edemez.”
- * “Evlarimize ve işyerlerimize önce merhamet şebekeleri döşemeliyiz ki, huzurlu bir toplum olalım.”
- * “Eskimiş fikirler paslanmış çivilere benzer. Söküp atmak çok güçtür.”
- * “Dili doğru olmadıkça, kişinin kalbi doğru olmaz.”
- * “Namaz kılmayanlar kâfir değildir, ama kâfirler namaz kılmaz.”
- * “Karıncaya sormuşlar ‘Nereye?’ diye... ‘Uzaktaki sevgilime’ demiş. ‘Ulaşamazsın ki’ demişler, ‘Olsun, hiç olmazsa yolunda ölüyorum’ demiş.

Bir zamanlar bizim olan, endişeyle ve elemle andığımız Yemen sayısız gencimize mezar oldu. Yıllarca "Gece bir ses geldi derinden derinden / Beni mi çağırırdı Yemen çölllerinden" diyen yaşmaklı kızlarımızın yürekleri orada çarpardı.

Cihan biliyor ki hiçbir milletin evlâtları onların şartlarında, onlar gibi savaşmadı; destanların en dokunaklısını arkasında bırakmadı. Ne hazindir ki şimdi o ıssız vadilerde, engin çöllerde ne mezar taşları ne de ziyaretçileri var...

Âdil ile Hüseyin...

Hüseyin, Âdil'in ağabeyi. Suriye'deki Dördüncü Ordunun emrinde Sina Çölü'nde savaşırken İngilizlerin kullandığı hardal gazından gözleri kör oldu. Kardeşi Âdil'in ise Yemen'de bir top mermisi sağ ayağını alıp götürdü.

Birbirlerinden ve vatanlarından ayrı geçen on yıl iki aylık bir süreden sonra Kahire'de "Heliopolis Esir Kampı"nda karşılaştılar. İngilizler savaş sona erdiğinde esir Osmanlı askerlerini bu kampta toplamıştı. Uzun süren kamp hayatından sonra nihayet bir gün memleketlerine dönme ümitleri gerçek oldu. Bir sabah koğuşları dolaşan kamp yetkilileri "Önce İskenderiye'ye oradan da vapurla memleketlerinize gideceksiniz."dedi.

Günlerce süren vapur yolculuğuyla İzmir'e geldiler. Pek çoklarıyla beraber Âdil ve Hüseyin de burada indiler. Her baktıkları yerde Yunan askeri görüyorlardı; iskelede, yollarda sıkı kontrole tabi tutuluyorlar, esirlik belgelerini göstererek geçiyorlardı.

Hüseyin, Âdil'in kolunu hiç bırakmıyordu; tren istasyonuna geldiler; Kadınhanı'ndan geçecek trene bindiler. Vagonlarda ana baba günü yaşıyordu; kompartımanlar, koridorlar, tuvaletin önleri esaretten dönen, bir uzvunu kaybetmiş, bir deri, bir kemik kalmış insanlarla tıklım tıklım doluydu. Âdil ile Hüseyin, koridorun bir kenarında yer bulup oturdular; acı bir düdük sesiyle takırtı başladı; herkes gibi onlar da uykuya dalıp dalıp çıkıyorlardı.

Kadınhanı istasyonunda indiler; ellerinde bavul, eşya, hiçbir şey yoktu; üzerlerinde parça parça olmuş yırtık yerlerinden dizleri, baldırları dışarı fırlayan, kirden renkleri tanınmaz hâle gelmiş asker elbiseleri, ayaklarında delik deşik olmuş çarıklar vardı.

Tatlı bir güneşin altında Kadınhanı seslerden, canlıktan arınmış, sanki kabuğuna çekilmişti. Her yerde bir fânilik göze çarpıyor, belli belirsiz bir rüzgâr sararmış yaprakları okşuyor, kimisini düşürüyordu. Mahallelerden geçip eve doğru giderlerken tozlu kaldırım-

“*Ana, Biz Dilenci Değiliz; Senin Oğullarınız!*”

Hazırlayan: Edibali KARABIYIK

larda Âdil kolundaki ağabeyi Hüseyin'in bir taşa, bir ağaca çarpmamasına dikkat ederek koltuk değneklerini ileriye atıyor, bir takırtıyla yol alıyorlardı.

Bahçeye girdiklerinde, anneleri samanlığın merdivenlerine oturmuş Ekim ayının ikindi güneşinde yün eğiriyordu. Pis partallar içinde bir körün, bir topalın avludan içeriye girdiklerini görünce, onları dilenci zannederek seslendi.

“Ev sahibi burada değil.”

Âdil görünce onu tanımış, Hüseyin de sesini teşhis etmişti. Âdil ona bakıyordu; siyah başörtüsünün sarmaladığı yüzünün çizgileri derinleşmiş, yanakları çökmüş, ağzında diş kalmamıştı. Üzerindeki entariyi de tanıdı; üç entarisinden biriydi, solmuş, iyice renk değiştirmişti.

Ona doğru yürüyorlardı. Sesini yükseltti, sinirlendiğini de açıkça belli ediyordu.

“Ne arsız adamlarsınız! Ev sahibi yok diyorum, anlamıyor musunuz? Başka kapıya gidin. Bıktım sizlerden.”

Hüseyin kendini tutamadı; kör gözlerinden iri yaşlar fırlarken bulanık sesi zehirli bir ok gibi annesinin yüreğine saplandı.

“Ana biz dilenci değiliz; senin oğullarınız!...”

Anneleri yerinden fırladı; yüzünde çılgın bir kıyamet koptu. Yüreğinden gelen sesi de acı ve merhamet yüklüydü.

“Ne!... Hüseyin, Adil!... Hüseyin, Adil!...”

Kucaklaştılar, anneleri onların yüzünü, kör gözlerini öpüyor, feryat figanla dökülen gözyaşları birbirine karışıyordu.

Ansiklopediler “Yemen'de ölen Türklerin sayısını tarih bilmiyor, öğrenmekten de korkuyor” derlerken nesillerle süren dramımızı anlatıyorlar; fakat hiçbir dram unutmak ve unutulmak kadar dramatik değildir...

(Mehmet Niyazi Beyefendinin “Ah!Yemen!...” isimli kitabından derlenmiştir.)

Anadolu Selçuklu Dönemi, Müslim-Gayr-i Müslim İlişkileri

(Alıntı) Prof. Dr. Mehmet Şeker, *Anadolu'da Bir Arada Yaşama Tecrübesi*, s.79-85.

Türkiye Selçukluları devrinde, özellikle XIII. Yüzyıl Anadolu'sunda İslâm-Türk medeniyetinin çok yüksek bir seviyeye eriştiği görülmektedir. Medresele-
rin yaygınlaşması, öğrenci sayısının gün geçtikçe artmasına, Moğol istilâsı sonucu zaviyelerin açılması da şeyh ve müridlerin çoğalmasına imkân hazırlamıştır. Doğal olarak bu durum yerli halkın dikkat ve ilgisini çekmiştir.

Bilhassa din farkı gözetmeden yoksullara, muhtaçlara, yolda kalmışlara ve hastalara yardım elini uzatan mutasavvıflar ile Türkmen babaları İslâmlaştırma faaliyetinde önemli bir rol üstlenmişlerdir.

Yetmiş iki millete kurban ol âşık isen

Tâ âşıklar safında imam olasin sâdik...

diyen Yûnus Emre'nin yaklaşımı bütün insanlara din farkı gözetmeksizin aynı gözle bakmayı telkin ediyordu. Yûnus'a göre, 'kâmil insan' sülûk esnasında çokluktan birliğe ulaşır veya bunun aksine, onun deyişiyle "Vahdet ehli" her şeyde Allah'ı görmeye yönelir:

Kiliseye dirsene girem, nâkûs (çan) dahî dirsene çalam

Âşıklara yoktur kalem senden yüzüm döndürmezem

Hıristiyanlar için kullanılan "tersâ", Yûnus'un dilinde ve hayatında yabancılık çekmeyen, dost bir ifade kazanır ve Yûnus'un onlarla tanışıklığı vardır:

Tersâlar tapuya gelir hüküm ısları zebûn olur

Tağlar taşlar secde kılar göriceğiz dervişleri

Yûnus gibi âşıklar vahdet-i vücûda, her varlığın Allah'ın kulu olduğuna inandıkları için, hiç kimsenin sahip olduğuna, devletine ta'n edip gülmezler, bilginlere karşı da inkârcı olmadıkları gibi, tersâ(hıristiyan)nın haçına da karışmazlardı.

Bir kimsenin devletüne ta'n edüp biz gülmeyüz

Ne münkirüz âlimlere ne tersânın haçındayız

Bu anlayışla sadece müslümanlara seslenmeyen Yûnus, çevresindeki diğer inanç sahiplerine de çağrıda bulunurken, hem müslümanları, hem de diğer din mensuplarını birbirlerine saygılı olmaya davet etmiştir.

Yeseviliğin Anadolu'da şekillenen kolları olarak kabul edilen Bektaşilik ve benzeri tarikâtlara mensup dervişler hem Türklerin "ata", "baba"ları idiler hem de Anadolu'ya İslâmiyet'le birlikte Orta Asya örf ve âdetlerini getiren kültür elçileri idiler. Hacı Bektâş-ı Velî, Ahi Evran, Evhâdüdîn-i Kirmânî ve Sadreddîn-i Konevî gibi mutasavvıflar da -Yûnus Emre ve Mevlânâ çizgisinde- Anadolu'yu İslâmlaştırmada üzerlerine düşen rolü hakkıyla oynamışlardır.

Konumuz bakımından bunlar arasında Mevlânâ Celâleddin Rûmî üzerinde daha fazla durmak gerekir. Çünkü o, türlü din ve inanç mensuplarını; Allah, hayır ve insanlık fikirleri uğrunda birleştiren yüksek şahsiyeti ile İslâmiyet'in de yayılmasına hizmet ediyordu. Bir gün Mevlânâ'yâ; şiir ve düşüncelerini bilgili müslümanlar bile zorlukla anlarken aynı zamanda kendisini dinleyen gayr-i müslimlerin onun söylediklerinden ne zevk aldıkları sorulur. Buna Mevlânâ; onların Allah'a inandıkları yolları ayrı da olsa gayenin bir olduğu, cevabını verir. Böylece, gayr-i müslimlerin Mevlânâ'nın sözlerinin özünü kavradıklarını anlatmak ister.

Özellikle Moğol istilâsı öncesi ve sonrasında Anadolu'yu dolduran ilim adamları ile mutasavvıflar buraya büyük zenginlik kazandırmışlardır. Anadolu'nun aydınlanmasında rol oynadıkları gibi, müslümanların kendi dinlerinden olmasa bile farklı din, mezhep ve tarikât mensupları ile bir arada yaşayabileceklerini göstermişlerdir. Bu tutum ve davranışları ile geleceğe, altı yüz yıl sürecek Osmanlı kültürüne ve günümüz Türkiye'sine ışık tutmuş olan bu münevver insanların Türkiye'nin geleceğine de örnek oldukları düşünülebilir. Genç kuşakların da bunun farkına varmaları umulur.

Mevlânâ'nın ilmini ve şöhretini duyarak onu ziyaret için İstanbul'dan Konya'ya gelen bir râhibin

Mevlânâ'nın önünde eğilerek verdiği selâmını, Mevlânâ aynı şekilde mukâbele ederek alır. Rahip bu selâmlaşmayı tekrarlar durur. Mevlânâ da her defasında aynı şekilde karşılık verir. Bunu üzerine rahip: "Ey dinin sultânı! Benim gibi zavallı ve kirlî birine gösterdiğin bu ne alçak gönüllüktür?" der. Mevlânâ da: "Ne mutlu o kimseye ki, Allah onu mal-la, güzellikle, şerefle ve saltanatla rızıklandırdı ve o kimse de bu malî ile cömertlik etti, güzelliği ile if-fet sahibi, şerefi ile alçak gönüllü ve saltanatı ile de adalet sahibi oldu" hadisini buyuran bizim sultanımızdır. Allah'ın kullarına nasıl alçak gönüllülük göstermeyeyim ve niçin kendi küçüklüğümü belirtmeyeyim? Eğer bunu yapmazsam, neye ve kime yarırım?" karşılığını verir. Bunun üzerine rahibin İslâm'a geldiği ve Mevlânâ'nın müridi olduğu "Menâkıbu'l-Ârifin"de anlatılmaktadır.

Aynı şekilde bir Ermeni kasapla da selâmlaşan, idam edilmek suretiyle cezalandırılacak olan bir Rum gencinin de affedilmesini sağlayan Mevlânâ'nın çeşitli din, mezhep ve tarikatlara mensup geniş bir mürid kitlesi vardı. Hıristiyan rahipleri ile dostâne münasebetlerde bulunuyor, hatta onların kilise ve manastırlarını da ziyaret ediyordu. Yalnız hıristiyan rahipleri ile değil, yahûdi hahamları ile de görüşen Mevlânâ'ya, bir gün kendisiyle karşılaşan bir haham: "Bizim dinimiz mi yoksa sizin dininiz mi daha iyidir?" diye sorar. Mevlânâ da: "Sizin dininiz" diye cevap verir. Bunun üzerine yahûdi, müslüman olur.

Böylece gayr-i müslimlere dostâne ve samimi yaklaşımları ile Selçuklu toplumunda, dinler arası münasebetleri samimi ilişkilere dönüştürmeye muvafak olan Mevlânâ'nın cenazesine her din mensubunun iştirak etmiş olması da bu ilişkinin derecesini göstermesi bakımından önemlidir. Nitekim cenazede; hıristiyanlardan, yahûdilerden, Araplardan, Türklerden... türlü din ve millete mensup kimse-ler hazır bulunuyorlardı. Her biri kendi âdetleri veç-hile kitapları ellerinde önden gidiyorlar, Zebur'dan, Tevrat'tan, İncil'den âyetler okuyorlar ve hepsi bir-likte feryâd ediyorlar, müslümanlar bunları sopa ve kılıçla savamıyorlardı. Zira bu cemaat hiç çekinmiyordu. Büyük bir karışıklık oldu. Bu haber büyük Sultan'a, Sâhib'e ve Pervane'ye erişti. Bunun üzerine onlar da papaz ve kiliselerin büyüklerini çağırıp onlara: "Bu olayın (Mevlânâ'nın cenazesinin) sizinle ne ilgisi vardır? Bu din pâdişâhı bizim başbuğumuz, imamımız ve rehberimizdir" dediler. Onlar da: "Biz, Mûsâ'nın, İsâ'nın, bütün peygamberlerin gerçeklik-

lerini onun açık sözlerinden anladık ve kendi kitap-larımızda okuduğumuz olgun peygamberlerin ta-biat ve hareketlerini onda gördük. Siz müslüman-lar, devrinin nasıl Muhammed'i olarak tanıyorsanız, biz de onu zamanın Mûsâ'sı ve İsâ'sı olarak biliyoruz. Siz nasıl onun muhibbi (dostu) iseniz, biz de bin şu kadar misli daha çok onun kulu ve müridiyiz. Nite-kim kendisi buyurmuştur:

Yetmiş iki millet, sırrını bizden dinler

Biz bir perdeden yüzlerce ses çıkaran bir neyiz...

Yûnus gibi aynı dille konuşan Mevlânâ da, aynı an-layışla geniş bir dinî müsamaha ve insanlık anlayı-şı ile sadece İslâmiyet'i anlatmakla yetinmiyor, aynı zamanda farklı din mensupları ile bir arada yaşama-nın nasıl olacağını da göstermiş oluyordu.

İbn Bîbî'nin "el-Evâmiru'l-Alâiyye"sinde; Anadolu'da halkın beş dil konuştuğu ve bazı devlet ricâlinin de bu beş dile vâkıf oldukları kesin bir dille belirtil-mektedir. Bu dillerin muhtemelen Türkçeden başka Rumca, Ermenice ve Süryanice ile birlikte büyük şe-hirlerde ve kültür merkezlerinde de Farsça olduğu bazı tarihçiler tarafından ifade edilmiş bulunmak-tadır. Bu dillerde konuşanların birbirlerini etkilemiş olmaları muhakkaktır.

Nitekim Mevlânâ, Rumca şiirler yazma ihtiyacı duy-muştur. Türk diline Rumca kelimelerin girmiş oldu-ğunu da görüyoruz. Bu etkileşimde Türklerin, Erme-nice ve Rumca kelimeleri öğrenmiş olmaları yanın-da, Rumlarla Ermenilerin Türkçe öğrenme ihtiyacı duymalarının rolü olduğu da düşünülebilir. Yazıya geçmese bile günlük hayatta bu türlü karşılıklı kül-türel alış-verişin olacağı muhakkaktır.

Ayrıca medenî ve fikrî seviyenin yükseldiği Selçuk-lu Anadolu'sunda musikî, semâ ve şiir gibi vasıtala-rı kullanan Mevlevîlik ile diğer tasavvuf zümreleri, gayr-i müslimleri de etkisi altına almış, daha sonra-ları Osmanlı devrinde bile bu etki ile birçok gayr-i müslim sanatkârın bu ortam içinde yetişme imkânı buldukları görülmüştür. Özellikle müslüman er-keklerin hıristiyan kadınlarla evlenmeleri sonucun-da Müslüman-Türk aile ve toplum hayatında hıris-tiyanlığın kültürel etkilerinin hissedildiği gibi; Rum, Ermeni, Süryanî ve yahûdilerle de yukarıdaki örnek-lerde işaret edildiği gibi kültürümüzün izleri ve etki-leri hissedilmiştir.

Aynı durum sivil ve dinî mimarî için de söz konu-sudur.

Kıssadan Hisseler

Derleyen: Oktay YETİŞKİN

Kırık Diş

Ebu Muhammed b. Numan b. Musa Hirî, Hire'de şunu anlatmıştı:

"Zunnûn Mısır'ya ait şöyle bir hâl müşahede ettim: Biri halktan, diğeri devlet memuru iki kişi kavga etmişler, halktan olan zat memura saldırarak dişini kırmış, bunu gören polis saldırganın yakasına yapışarak:

'Hadi, seni valiye götüreceğim' demiş. Yolda giderken Zunnûn'un bulunduğu semtten geçmişlerdi. Halk:

'Şurada bir şeyh var, ona çıkın, ihtilâfınızı o halleder' deyince taraflar Zunnûn'un yanına çıkmışlar ve başlarından geçen hadiseyi ona anlatmışlardı. Zunnûn kırılan dişi almış, tükürüğü ile ıslatmış, dişi kırılan adamın ağızına ve eski yerine takmış, sonra dudaklarını kıpırdatarak dua etmiş, Allah Teâlâ'nın izni ile diş yerine yerleşmişti. Dişi kırılan zat ağızını açıyor kapatıyor ve bütün dişlerinin birbirine eşit olduğunu görüyordu."

Apostol'un Şarabı ve Yahya Efendi

İstanbul'da, Yıldız Parkı'nın sahil girişinin hemen yanından çıkan küçük sokak sizi Yahya Efendi Türbesi'ne götürür. Zarif mezar taşlarıyla koyu servilerin birbirlerine sırtlarını dayayıp zamanı eledikleri müşrif ve müşerref bir mekândır burası. Taşlık yolu geçip de içeriye girdiğinizde Yahya Efendi'nin heybetli sandukasının ayakucunda küçük bir sandukaya rastlarsınız. Yahya Efendi'nin sadık müritlerinden Ali Efendi, nam-ı diğer Apostol Efendi yatar burada.

Rivayet odur ki Yahya Efendi, sütkardeşi Sultan Süleyman Kanuni tahta çıktıktan sonra İstanbul'da oturmamış, Beşiktaş-Ortaköy civarında kendisine

bir zaviye edinmiş. O vakitler Beşiktaş ve Ortaköy, birer küçük köy olup yolu izi belli değilmiş. Ulaşımı denizden olur, açıkta Barbaros'un gemileri durur, pazarda Rumca ve Ermenice konuşulur, camilerinden çok kiliseleri işlermiş. Yahya Efendi'nin Apostol isimli gemici bir komşusu varmış. Arazilerinin birleştiği yerde kocaman bir asma, her ikisinin bahçelerine dallar vererek koyu gölgeler yayar, Yahya Efendi de arkadaşları ve müritleriyle burada oturup sohbetler edermiş. Gemici Apostol, bazı yaz ikindilerinde ürkek bakışlarla onları izler, bunların Allah katında iyi kullar olduğuna hükmeder, bilhassa Yahya Efendi'den çok etkilenirmiş. Amma ki ne kendisi ona yaklaşmış, ne de ondan bir davet almış. Yalnız bir ara onun Trabzonlu olduğunu ve Sultan Süleyman ile Trabzon'da beraber büyüdüklerini, hatta ikisinin sütkardeşi olduklarını işitmiş, o kadar.

Apostol, her zamanki gibi uzun bir sefere çıkmış. Bu sefer rotası Rize taraflarını gösteriyormuş. Dönerken Trabzon açıklarında şiddetli bir fırtınaya yakananmış. Dalgalar gittikçe büyümeye, gemisi gırcırdamaya, seren sallanmaya başlamış. Apostol bir yandan gemisini, bir yandan mürettebatı ve hamulesini düşünürken diğer yandan hanımı ve çocukları gözünün önüne geliyormuş. Pek öyle koyu bir Hıristiyan da sayılmazmış. Allah'a inanırmış, o kadar. Allah'a el açacakmış ama ne diyeceğini bilemiyormuş. Gözleri, uzaktan silueti görünen Trabzon'a "İmdat!" der gibi bakarken birden Trabzonlu olan Yahya Efendi gözünün önüne gelivermiş. Apostol ellerini açıp şöyle demiş:

"Ey Yüce Allah! Senden ne, nasıl istenir bilmem. Ama beni çoluk çocuğuma kavuştur, malımı mülkümü bana bağışla. Bunu da komşum olan o adam için yap. Çünkü sanıyorum ki onu seviyorsun."

Apostol duayı tamamladığı sırada dalgalar sanki yağ olup erimişler. Apostol'un içi içine sığmaz olmuş. Tayfalarına bahşişler vermiş. Sakladığı şarapların en yıllanmışlarından iki fıçıyı getirtip güverteye kutlamaya başlamış. İlk fıçının dibini bulduğunda aklına yine Yahya Efendi düşmüş. Önünde duran ikinci fıçıya bakmış ve "Bu değerli şarabı ona hediye götürmeliyim" deyip eğlenceyi dağıtmış. Yolculuk bittiğinde Apostol, Yahya Efendi'yi asmanın altında dostlarıyla oturur bulmuş. Hal hatır sorduktan sonra adamlarından birine taşıdığı fıçıyı önlerine koymuş ve daldırması maşrapayı:

"Buyurunuz Efendi! Mahzenimin en leziz şarabıdır, sizin için ta Gürcistan'dan getirdim. İçip safalanınız."

Yahya Efendi kendisine uzatılan maşrapayı almış ve çevresindekilerin hayret dolu bakışları arasında kafasına dikivermiş. Teşekkür etmeyi de unutmamış:

"Dediğin kadar varmış Apostol Efendi! Teşekkür ederim; şimdi de arkadaşlarım tadına baksın; ne dersin!"

Apostol, adamlarından bardak getirmelerini söylemiş. Sunulan doluları ellerinde tutan adamlar birbirine bakıyorlarmış. Sonra Yahya Efendi başıyla içmelerini işaret etmiş. Bir de bakmışlar ki içtikleri buz gibi bir nar şerbeti. Sırayla teşekkür etmişler:

"Pekâlâ imiş. Böyle nar şerbeti İstanbul'da bile bulunmaz!"

"Nefis, nefis! Hiç böyle güzel nar şerbeti içmemiştim!"

Apostol şaşkın, perişan, akli başından gitmiş, adamlarına bağırıyormuş:

"Yanlış fıçıyı getirip beni mahcup ettiniz, o yıllanmış şarap fıçısını getirin çabuk!"

Yahya Efendi araya girmiş:

"Hayır, Apostol Efendi, yanlışlık yok. Onlar doğru fıçıyı getirdiler. Lakin senin şarap şu meclise girebilmek için nar şerbetine dönüştü."

Yirmi Saniyede!

Şeytan hizmetçi kılığına girmiş ve yirmi sene Cüneyd-i Bağdadî Hazretleri'nin yanına gidip gelmişti. Fakat bir türlü gönlüne vesvese vermeye, ona istediklerini yaptırmaya muvaffak olamamıştı. Bir gün:

"Ey Üstad! Yoksa siz benim kim olduğumu biliyor musunuz?" dedi.

Hazreti Cüneyd:

"Sen lanetli iblissin. İlk geldiğin andan beri seni tanıyorum" buyurdu.

Şeytan:

"Ey Sultânü'l-Muhakkikin! Sizin kadar yüksek dereceye ulaşan başka bir büyük zat tanıyorum. Yirmi senedir size hiçbir isteğimi yaptırmaya muvaffak olamadım, dedi.

"Defol melun! Şimdi de beni kendini beğenme hastalığına düşürerek mahvetmek mi istiyorsun! Yirmi senede yapamadığını yirmi saniyede mi yapacaksın? Yıkıl karşımdan! diye haykırdı.

Kırklara, Nasıl Karıştı?

Bir seveni anlatmıştır:

İlk görüşmemizde Ahmet Ağa aynı Yunus gibi çok güzel şiirler okudu, adeta kendinden geçti. Ben edebiyat hocalığı yaptığım için şaşkırdım bu coşkunluk karşısında. Daha sonraki zamanlarda tek başıma onu ziyarete gitmeye başladım. Bir defasında yalnızca ikimizin bulunduğu ortamda ona,

"Ahmet Ağa, sen bu hali nasıl elde ettin?" dedim. Ahmet Ağa:

"Bende bir hal yok, ben ümmî bir çobanım" dedi. Kendisine:

"Ama zaman zaman siz, 'Göreve çağırıyorsunuz.' diyerek çıkıp gidiyorsunuz, sizi göremiyoruz" deyince, anlatmak zorunda kaldı:

"Seferberlik zamanında Gazze'de savaşıyorduk. Düşman bizi muhasara altına aldı. Bir hafta boyunca ne su, ne yiyecek bulabildik. Daha sonra yardım ulaştı, kazanlar kaynamaya başladı. Yemek dağıttılar bize. Bir ekmeğin içine tahin koymuşlardı. Ben ekmeği ısırardım, bir lokma ağızıma aldım. O sırada karşımda, bir deri bir kemik kalmış bir köpek gözlerini bana dikmiş bakıyordu. Biraz ekmeğin bölüp ona attım. Yanımdakiler:

'Ahmet delilik etme, ye yemeğini' dediler. Ancak benim gönlüm bu hale elvermedi. Bir lokma kendim yedim, bir lokma köpeğe verdim.

Gece uykuya dalınca Peygamber Efendimiz (s.a.s) teşrif ettiler, sırtımı sıvazlayıp:

'Ahmet, evladım! Ben seni sevdim.' buyurdular.

Daha sonra uyandığimde Peygamber Efendimize (s.a.s) karşı büyük bir aşk başladı içimde. O günden beri bu haldeyim."

Temizleme Yolları

Ö. Nasûhî BİLMEN

Eşyayı temizlemek için -cinslerine göre- değişik yollar vardır. Su ile yıkamak ve kaynatmak en önemlileridir. Diğerleri; silmek, kazımak, ovalamak ve yakmak suretiyle temizlemedir. Sırasıyla ele almak gerekirse:

1. Su İle Yıkayarak Temizleme

Hades (hükmen necaset) denilen abdestsizlik, cünüplük ile hayız ve nifas halleri, her çeşit temiz mutlak sularla giderilir. Bu sulardan bulunmayınca abdestsizlik gibi hades halleri teyemmümlerle giderilir.

Hubus (hakikî necaset) denilen pislikler de temiz olan mutlak ve mukayyed sularla temizlenir.

Örnek: Maddî bir pislik, yağmur, dere ve deniz sularıyla giderilebildiği gibi, çiçek suları ile meyve ve sebzelerden çıkan sularla ve içinde nohut veya mercimek gibi şeyler ıslatılmış sularla da giderilebilir. Fakat temiz olmayan sularla, yağlı ve yapışkan sıvılarla, acıklık ve incelik vasfını kaybeden sularla pislikler giderilmez.

Görünür halde olan pislikler, izleri (renk, koku ve maddeleri) giderilinceye kadar su ile yıkamakla temiz olurlar. Bir defa yıkamakla tamamen pislik giderilmiş olursa, sahih olan görüşe göre, bir daha

yıkaması gerekmez. Eğer pislüğün rengi, bulaştığı yerden kaybolmayacak halde ise o eşya, kendisinden bembeyaz su akıncaya kadar yıkanır. Pis boya ile boyanmış elbise ve kaplar gibi...

Görülemeyen bir pislüğün bulaşmış olduğu eşya, bir kap içine konarak üç kez yıkanır ve her defasında sıkılmakla temiz olur. Sıkmak, yıkayıcının kuvvetine göre olur. Son sıkmada, hiç su damlamayacak şekilde sıkılmak gerekir. Böylece hem yıkanan şey; hem yıkayıcının eli hem de kullanılan kap temizlenmiş olur. Başka başka kaplarda pis eşya yıkanmış olursa, birinci kap üç kez, ikinci kap iki kez ve üçüncü kap da bir kez yıkanmakla temizlenmiş olur.

Köpeğin yaladığı bir kap da, üç kez yıkanmakla temizlenir. Bununla beraber pis şeyin koku ve tadı kalmamalıdır. Ancak kokusunun giderilmesi mümkün olmazsa, o zaman koku eserin bulunması bağışlanır.

Pis olan bir şeyi su ile yıkamak hususunda akar su, durgun su ile kap içinde yıkamak veya kap içinde yıkamamak bakımından bir fark yoktur. Yeter ki su berrak bir duruma gelsin. Bu yıkamada sıcak su veya sabun gibi temizleyici maddelerin kullanılması şart değildir, güçlük olmadığı zaman bunların kullanılması tercih edilir.

Pis olan bir kına ile boyanan bir organ üç kez yıkanmakla temiz olur. Kınanın organ üzerinde kalan rengi bir zarar vermez. Bir organa değen kan ve benzeri bir maddeyi üç kez yalayıp tükürmekle izi giderilmiş olursa, hem organ ve hem de yalayanın ağzı temiz olur.

Görülmeleyen bir pislik, bedeninin veya çamaşırının hangi tarafına dokunmuş olduğu bilinmez yahut unutulmuş olursa, o bedeninin veya çamaşırının bir tarafı yıkanınca, sahih olan görüşe göre, her tarafı temizlenmiş sayılır. Fakat bedeninin veya çamaşırının tümünü yıkamak daha uygun düşer.

Üzerinde necaset veya meni bulan kimse, bunun ne zaman bulaştığını bilemezse, necaset için son abdest bozduğu, meni için de son uyku uyuduğu zamandan itibaren kılmış olduğu namazları tekrar kılar.

Bir çeşmenin su boruları pisenmiş olsa, içinde akan temiz su ile borularda necasetin izi kalmadığı anlaşıldığı anda temizlenmiş olur.

2. Suda Kaynatma İle Temizleme

İçine pis bir şey karışan ve yüzeyi 65 metre kareden küçük olan süt, pekmez ve bal gibi sıvı şeyler, asil miktarlarına düşünceye kadar temiz su ile kaynatılır. Üçüncü ameliye yapılmakla bunlar temizlenmiş olur. Çünkü böyle yapmakla temiz olmayan şeyin aslında bir değişiklik meydana gelir.

Usulüne göre boğazlandıktan sonra, henüz bağırsakları çıkarılmadan, tüyelerini yolmak için kaynar suya atılmış olan tavuk ve benzeri hayvan pisenmiş olur; artık temizlenmez. Çünkü pis suyu içine çekmiş olur. Onun için böyle bir hayvan kesildikten sonra, üzerindeki akar kanını, hem de içini çıkardıktan ve yıkadıktan sonra kaynar suya atmalıdır. İşkembe de yıkanıp temizlenmeden önce kaynar suya atılırsa bir daha temiz olmaz. Fakat henüz kaynar hale gelmemiş suya atılıp çıkarılırsa, temiz su ile yıkanarak temizlenmiş olur. Kaynar suyu içine daha çekmeden hemen sudan çıkarılırsa yine yalnız yıkamakla temiz olur.

3. Ateşe Sokmak Yolu İle Temizleme

Pis su verilen bir bıçağın hem içi, hem de dışı pis olur. Bu durumda onun dışı yıkanmakla veya temiz bir bezle silinmekle temizlenir. Artık o bıçakla karpuz ve et gibi yiyecekler kesilip yenebilir. Fakat bu halde bıçağın sadece dışı temiz olduğundan üzerinde onu taşıyanın namazı sahih olmaz; çünkü iç kısmı pistir. İç kısmının temizlenmesi için ateşin içine konur ve üç kez veya bir kez ona temiz su verilir.

Boğazlanmış bir hayvanın kellesi üzerinde veya herhangi bir maden parçası üzerinde bulunan kanlar, ateşe sokulup kaybolmakla o şeyler temizlenmiş olur.

İçlerine yağ pislik dokunmuş olan fırınlar ve tandirler, içlerinde yanan ateşle temizlenmiş olurlar. Artık onlarda ekmek pişirilebilir.

4. Silmek Yolu İle Temizleme

Bıçak, cam, abanos, cilalı tahta, düz mermer ve tepsi gibi şeyler, kuru veya yağ pislikle kirlenirlerse, yağ bir bezle veya süngerle veya toprakla veya yaprak benzeri bir şeyle silinirler de pislüğün izi kalmadığına kanaat getirilirse bunlar temizlenmiş olur. Buna göre kana bulaşmış sonra da temiz bir bezle veya toprakla tamamen silinmiş olan bıçağın veya kılıcın taşınması ile namaz bozulmaz.

5. Kazımak ve Ovalamak Yolu İle Temizleme

Pisliği emmeyecek bir halde olan mest ve ayakkabı benzeri şeylere, hayvan tersi gibi görünür bir necaset dokununca su ile temizlenebilir. Ayrıca bıçak ve benzeri şeylerle kazımakla ve yere sürüp ovalamakla da temizlenir. Fakat idrar gibi görünmeyen necaseti ancak yıkamakla temizlemek mümkündür. Elbiseye ve bedene dokunan pislüğü de kazımak veya toprağa sürmek yeterli değildir, bunu yıkamak gerekir.

İnsanların kurumuş olan menileri ovalamakla temizlenebilir.

Dokunmuş olduğu elbise astarlı olsa da, yine ova-

lamak yeterlidir. Fakat yaş halde olan meniye mutlaka su ile yıkamak gerekir. Bununla beraber elbiseye dokunup kurumuş olan bir meni, ovalanmakla temizlendikten sonra, o elbise ile namaz kılınabilirse de o yer sonra ıslanmış olsa, sahih kabul edilen görüşe göre pislik hali geri döner; onu tekrar kurutup ovalamak veya yıkamak gerekir.

Pislenen bir çukur veya kuyu, artık pisliğin bulaşmadığı inancına varılıncaya kadar çevresinden kazanmakla temiz olur.

6. Kurumak ve Toprak Sermekle Temizleme

Yeryüzü ve yeryüzünde temelli olan herhangi bir şey pislenince kuruyarak temizlenir. Şöyle ki: Pis olan bir yer parçası, güneş, rüzgâr ve ateşle kuruyup üzerindeki pisliğin izi kalmazsa, temizlenmiş olur. Böyle bir yer üzerinde namaz kılınabilir, fakat bu toprakla teyemmüm yapılamaz. Çünkü böyle bir toprak temiz ise de temizleyici değildir. Yerde sabit bulunan ot, ağaç, döşenmiş taş, tuğla ve kiremit benzeri şeyler de bunlara dokunan pisliğin izi kalmamak üzere kurumakla temizlenmiş olur. Fakat yerde sabit olmayıp koparılmış veya çıkarılmış bulunan otlar, ağaçlar, taşlar, tuğlalar, kerpiçler ve benzeri şeyler, kendilerinde pislik eseri kalmadığı inancına varılıncaya kadar su ile yıkanmakla temizlenirler; kurumakla temiz sayılmazlar. Ancak cilalı olmayan sert ve katı olan taşlar, yerden ayrılmış olsalar bile, kurumakla temizlenirler; değirmen taşları gibi. Çünkü bunlar pisliği içlerine çektiğinden yeryüzü hükmündedirler.

Pis olan bir yer parçası, pisliğin izi kalmayıncaya kadar üzerine su akıtılmakla veya pisliğin kokusu kalmayacak derecede üzerine temiz toprak sermekle temizlenir.

7. Suyun Akması veya Kaybolması Yolu İle Temizleme

İçine pislik düşmüş olan küçük bir su, bir havuz ve su dolu bir hamam kurnası, bir taraftan veya üstündeki musluktan temiz su gelip akıp gitmekle, pisliğin eseri kalmamışsa temiz olur. Bu bir akar su hük-

münde olur. Fakat gelen suyun havuz altından akıp gitmesi yeterli değildir. Pis olan bir kuyunun suyu çekilip kaybolunca o kuyu temizlenmiş olur. Bundan sonra gelen suyu pis olmaz. Çünkü giden pislik artık geri dönmez.

8. Hal Değişme (İstihâle) Yolu ile Temizleme

Pis olan bir madde temiz olan bir madde haline dönüşürse temiz olur. Örnek: Bir merkep veya bir domuz, diri veya ölü olarak tuzlaya düşüp de tuz haline gelse temiz sayılır.

Yine bir yığın gübre toprak kesilse, tezek yanıp kül olsa, şarap sirkeye dönse, misk ahusunun kanı miske dönse bunlar temizlenmiş olurlar. Pis bir toprak altüst edilmekle, pis bir zeytinyağı sabun haline getirilmekle temizlenmiş olur.

Bir şıra veya şarap, içine herhangi bir pislik düşüp dağıldıktan sonra sirke yapılmakla temizlenmiş olmaz. Bunların içine fare düşmesi de aynıdır.

Yine pis olan bir süt, peynir yapılmakla veya pis bir buğday öğütülmekle veya unundan ekmek yapılmakla, pis bir susamdan yağ çıkarılmakla temiz olmaz. Çünkü bunlarda hal değişikliği yoktur.

9. Bazı Davranışlar Yolu İle Temizleme

Harmanda dövülen buğday ve arpa gibi yiyeceklerin bilinmeyen bir miktarı hayvanın kaşanması ile pislendikten sonra, o pis miktarına eşit veya daha ziyade ondan çıkarılırsa, geri kalan temiz sayılır. Çünkü bunun bütününde temizlik asıldır ve muhakkaktır. Temiz olmayan miktarın hangi kısımda kaldığı da şüphelidir, bilinmemektedir. Asıl olan temizlik, şüphe ile kaybolmaz. Böyle bir buğday ve benzeri şeyler bölüşülmekle veya kısmen yıkanmakla da temizlenmiş olur.

Yarisından azı veya bilinmeyen bir miktarı pis olan bir pamuk yığını hallaç tarafından tamamen atılıncaya temizlenmiş olur; fakat çoğunluğu pis ise temizlenmez.

10. Boğazlama ve Tabaklama Yolu ile Temizleme

Domuzdan başka herhangi bir hayvanın derisi, meşru şekilde boğazlanmakla temiz olur. Böyle bir hayvan derisi üzerine namaz kılınabilir. Etine gelince: Eğer eti yenen hayvanlardan ise eti de temiz olur. Fakat eti yenmeyen hayvanlardan ise sahih olan görüşe göre, eti temiz olmaz. Böyle bir etten 3 gr. kadar bir kimsenin üzerinde bulunsa, onun namazı sahih olmaz. Boğazlanmasıyla eti temiz sayılsa bile yenmesi caiz olmaz. Çünkü her temiz olan şeyin yenmesi gerekmez.

Domuzdan başka her hayvanın derisi tabaklanmakla da temiz olur.

Tabak yapılmakla posteki/seccadelerde olan pis yaşlık kaybolur. Domuz derisi ise, bütün eczaları ile pis olduğu için tabaklanmakla temizlenmez.

İnsan derisi, hürmet ve kerametinden dolayı tabaklanmaz. Tabaklanmakla temizlense de, asla kullanılamaz.

Yabancı ülkelerde pis maddelerle tabaklandıkları bilinen deriler, üç defa yıkandıktan sonra ancak onlarla namaz kılınabilir. Şüpheliyi gidermek için, durumları kesinlikle bilinmeyen böyle derileri yıkamak bir ihtiyattır.

11. İstincâ (Büyük Abdest Temizliği) ve İstibrâ (Küçük Abdest Temizliği) Yolu ile Temizleme

Kan, meni, idrar ve gaita gibi pisliklerin çıkmış oldukları yerleri temizlemek gerekir ki, buna "İstincâ" denir. Bu temizleme, avret yerlerini yabancılara göstermeksizin su ile yoksa küçük taşlarla yapılır. Önce taşlarla, sonra su ile yapılması daha uygundur. Fakat kemik, kireç, kömür, tezek, bez, pamuk ve kâğıt gibi şeylerle istincâ mekruhtur.

Su ile istincânın sağlık yönünden yararları çoktur. Bu konuda tıp kitaplarında önemli bilgiler vardır.

İstincâ yerini taşarak namazın sıhhatini engelleyecek kadar fazla olan pislikleri yıkamak farzdır.

Erkekler idrar yaptıktan sonra, idrar sızıntısının kesilmesini beklemeleri gerekir ki, buna "İstibrâ" denir.

İstibrâ usulü her insanın bünyesine göre değişiktir. Bekleyerek, biraz yürüyerek, ayakları hareket ettirerek ve öksürerek yapılır. İdrarın kesildiğine kanaat hâsıl olunca, istincâ (su ile yıkama) yapılır. Çünkü idrar yaşlığın bulunması, idrarın damlaması gibi abdestin sıhhatine engeldir.

İstincâ'da temizliğe fazla dikkat edip idrar ve benzeri pislik eseri bırakmamaya "İstinkâ" denir. İstincâ'dan sonra ayağa kalkmadan temiz bir bez parçası ile veya sol el ile kurulanmalıdır. Böylece temizlik için kullanılan suyun kalıntılarını gidermeye çalışmalıdır. Bir hadis-i şerifte şöyle buyrulmuştur:

"İdrardan çok korununuz; çünkü kabrin bütün azabı ondandır."

Bunun için idrardan son derece sakınmalı ve temizliğe dikkat etmelidir. Kadınlara "İstibrâ" gerekmez. Onların bir müddet beklemeleri yeterlidir. Ondandan sonra istincâ edip abdest alabilirler.

İstincâ ile istibrânın bazı edebleri vardır. Onlar da şunlardır: Helâya girerken:

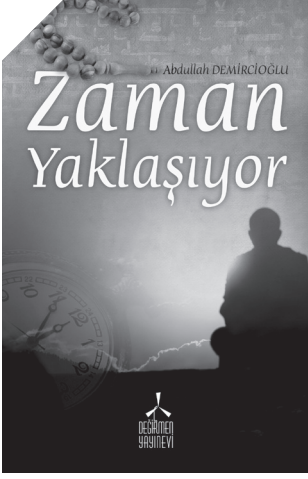
"Allah'ım! Pislikten ve pis olmaktan sana sığınırım" diye dua edilir. Helâya sol ayakla girilir ve helâdan sağ ayakla çıkılır. Helâda kıbleye yönelik oturmamalı, arkayı da kıbleye çevirmemelidir. Bunları yapmak mekruhtur. Rüzgâra karşı, bir özür yokken ayakta, karınca ve benzeri böceklerin yuvalarına, abdest ve gusül alınacak sulara bevl etmek (küçük abdest bozmak) mekruhtur.

Yol üzerine, mescit civarına, mezarlığa, durgun ve akarsulara, ırmak kenarlarına, ağaç altlarına abdest bozmak da mekruhtur. İnsanların görebileceği bir yerde istibrâ yapılması da edebe aykırıdır.

Helâda iken konuşmamalı, din ve dünya işleri düşünülmemelidir. Avret yerine ve çıkan pisliklere bakmamalıdır. İdrarın içine tükürülmemelidir. Oruçlu olmayan kimse istincâ ederken ayaklarını birbirinden uzak tutmaya çalışmalı ve gevşek oturmalıdır. Temizlenme bakımından daha iyi olduğu için böyle yapmak mendubdur.

Kaynak: Büyük İslâm İlmihâli, Temizlik Kısmı

KİTAP TANITIMI

ZAMAN YAKLAŞIYOR Abdullah DEMİRCİOĞLU

Kitabın Adı	: ZAMAN YAKLAŞIYOR
Yazarı	: Abdullah DEMİRCİOĞLU
Yayınevi	: Değirmen Yayınları
Ebadı	: 13x19.5 cm
Sayfa Sayısı	: 247 sayfa
Fiyatı	: 10,00 TL
ISBN	: 978-605-4304-00-4

Avrupa İlahiyat Fakültesi Rektörü Abdullah Demircioğlu'nun kaleme aldığı ve Değirmen Yayınlarından çıkan "**ZAMAN YAKLAŞIYOR**" isimli eserini siz değerli okurlarımıza takdim ediyoruz.

Takdim

Kur'ân ve Sünnet'ten alınan tertemiz bilgiyle; güneş ve ay misâli, inananların yollarını aydınlatan bir ilim demeti bu kitap... Gafletten bunalmış, rûhî derdine çözüm bulamamış, huzur veren bu ilmi nereden alacağını araştıran samimi mü'minlerin başucunda bulunduracakları, çevrelerine rahatlıkla tavsiye edebilecekleri bir eser...

Ömrünü pırıl pırıl İslâm deryâsında ilim öğrenmek ve bu temiz, süzölmüş bilgileri gerçek ilme susamışlara öğretmekle, bu ilimlerin manâsını kalplere işlemekle geçiren yazarımız Sayın Abdullah DEMİRCİOĞLU, çeşitli konularda rûhları doyurucu, kalpleri huzûra kavuşturucu açıklamalarda bulunmaktadır. Coşkulu bir deniz gibi kimi zaman ilim öğrenmenin önemini, kimi zaman nefsimizi hesaba çekmenin gereğini, Allah'ı (c.c) anmanın, zikretmenin değerini, kimi yerde Hz. Peygamber (s.a.s) ve ashâbının hayatından sahneleri, kimi zaman imân ve itikâd konularını ve özellikle kalplere İlâhî aşkı yerleştirme okulu olan tasavvufun kıymetini ve gereği gibi bilinmeyen pek çok konuyu dalga dalga, sahilinde bekleyen taliplerine ulaştırmaktadır.

Bu kitapta; sizi heyecanlandırıp vecd ile titreten bir manâ cereyanını, rûhunuzu okşayan tatlı bir pınarın huzur veren şırlıtsını, gönlünüzü serinleten bir sabah melteminin hafif hafif esişini bir arada yaşayacaksınız.

Vesselâm...